

Attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd - en kvantitativ studie om attityder och stigmatisering

Av: Emelie Olsson och Jenny Jansson

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)

HT-13

Handledare: Lars Harrysson

Abstract

Authors: Emelie Olsson and Jenny Jansson

Title: Attitudes towards people receiving financial aid – a quantitative study on attitudes and stigmatization. [translated title]

Supervisor: Lars Harrysson

Assessor: Frans Oddner

The purpose of this study has been to illuminate patterns in attitudes towards people who obtain financial aid in the city of Helsingborg in southern Sweden. Despite financial aid being a right it is not uncommon for people who obtain financial aid to be regarded as lazy and as extortioners. The study has highlighted attitudes towards recipients of financial aid are, if there have been differences in opinion with regards to gender, age and level of education and also if the attitudes show signs of stigmatization. To investigate this a quantitative method was used where 142 surveys were issued and collected in Helsingborg. The data has been processed in the statistical software program SPSS and thereafter analysed using Erving Goffman's and Paul Spicker's theories on stigmatization. The results show that there is a difference in attitudes depending on level of education and age whilst there is no significant difference in attitudes depending on gender. The results could in some cases show signs of stigmatization.

Keywords: attitudes, financial aid, social benefits, financial support, stigmatization.

Abstract

Författare: Emelie Olsson och Jenny Jansson

Titel: Attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd – en kvantitativ studie om attityder och stigmatisering.

Handledare: Lars Harrysson

Examinator: Frans Oddner

Syftet med denna studie har varit att synliggöra mönster i attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd i staden Helsingborg i södra Sverige. Trots att ekonomiskt bistånd är en rättighet är det inte ovanligt att personer som erhåller ekonomiskt bistånd betraktas som lata och fuskare. Studien har belyst attityder till biståndstagare, om det har funnits några skillnader i attityder, utifrån kön, ålder och utbildningsnivå samt om attityderna visat tecken på stigmatisering. För att undersöka detta har en kvantitativ metod använts varvid 142 enkäter samlats in i Helsingborg. Datan har behandlats i statistikprogrammet SPSS och sedan analyserats med hjälp av Erving Goffmans och Paul Spickers teorier om stigmatisering. Resultatet var att det finns en skillnad i attityderna beroende på utbildningsnivå och ålder medan det inte finns någon markant skillnad utifrån kön. Resultaten kunde i vissa fall visa tecken på stigmatisering.

Nyckelord: attityder, ekonomiskt bistånd, socialbidrag, försörjningsstöd, stigmatisering.

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Lars Harrysson för sitt engagemang i vår uppsats. Vi uppskattar att han alltid tagit sig tid att hjälpa oss och givit kloka och användbara råd. Vi vill även tacka Per-Erik Isberg som trots tidsbrist tog sig tid att hjälpa oss när vi skulle analysera våra enkäter i SPSS. Utan hans hjälp hade vårt arbete tagit betydligt längre tid och varit mycket svårare att genomföra. Vi vill också tacka Marie Söderlind som varit till stor hjälp för oss när vi konstruerade vår enkät.

Vi vill även rikta ett tack till alla personer som tog sig tid att besvara vår enkät. Utan dessa svar hade inte vår undersökning varit möjlig.

Till slut vill vi tacka varandra för ett gott samarbete och för intressanta diskussioner. Genom att vi båda har visat ett stort engagemang och intresse för uppsatsen har arbetet inte bara fungerat bra utan det har även varit roligt att genomföra.

Helsingborg, januari 2014

Emelie Olsson och Jenny Jansson

Innehållsförteckning

1. Problemformulering.....	7
1.1 Syfte.....	8
1.2 Frågeställningar.....	8
2. Reflektion kring vår egen position.....	9
2.1 Förförståelse.....	9
2.2 Ordval.....	9
2.3 Arbetsfördelning.....	9
3. Bakgrund.....	10
3.1 Definition av attityd.....	10
3.2 Definition av stigmatisering och skam.....	10
3.3 Historik kring attityder till ekonomiskt bistånd.....	11
3.3.1 Reglering av de fattiga.....	11
3.3.2 Synen på de fattiga.....	12
4. Tidigare forskning.....	13
5. Metod.....	16
5.1 Val av metod.....	16
5.2 Metodens möjligheter och begränsningar.....	16
5.3 Urval och undersökningspopulation.....	17
5.4 Metodens tillförlitlighet.....	19
5.5 Enkätkonstruktion.....	20
5.6 Insamling av data.....	21

5.7 Bortfallsanalys.....	22
5.8 Bearbetning av data.....	23
6. Etiska överväganden.....	24
7. Teoretiska utgångspunkter.....	26
8. Resultat från enkätundersökningen.....	29
8.1 Hur ser spridningen av attityder ut till personer som erhåller ekonomiskt bistånd?.....	30
8.1.1 Fusk, nedvärderande syn och skamsenhet.....	30
8.1.2 Lathet, krav och bistånd på lagom nivå.....	31
8.1.3 Kategorisering av biståndstagare.....	32
8.1.4 Arbete kopplat till ekonomiskt bistånd.....	33
8.1.5 Känslan av att själv söka ekonomiskt bistånd.....	34
8.1.6 Vem bär ansvaret, individen eller samhället?.....	35
8.1.7 Missbrukare som biståndstagare.....	36
8.2 Finns det någon skillnad i attityder utifrån kön, ålder, utbildningsnivå och i så fall vilka?.....	36
9. Analys.....	40
9.1 Visar attityderna tecken på stigma och i så fall hur kan de förstås?.....	40
10. Slutdiskussion.....	43
11. Referenslista.....	47
12. Bilagor.....	49
12.1 Enkät.....	49
12.2 Svarsfrekvensen i enkätundersökningen.....	52

1. Problemformulering

År 2012 fick 5,7 % av alla hushåll i Sverige någon gång ekonomiskt bistånd vilket motsvarar att 10,6 miljarder kronor betalades ut (Socialstyrelsen 2013). I dagens samhälle är den allmänna uppfattningen negativ till personer som erhåller ekonomiskt bistånd (Starrin, Kalander Blomkvist, Janson 2003:24). Allmänhetens negativa uppfattningar medför en stigmatisering av biståndstagarna (ibid 24-25). Detta ger olika konsekvenser för individen och samhället. För individen kan konsekvenserna vara att självkänslan påverkas negativt då omgivningens kritiska syn kan projiceras på dem vilket gör att de ser sig själva som mindre värda. Konsekvenserna för samhället kan vara att det uppstår klasskillnader mellan människor (ibid:27). Forskning visar även att allmänhetens attityder långsiktigt påverkar det sociala arbetets organisering och fortlevnad. Detta eftersom det sociala arbetet är politiskt styrt och den rådande politiken påverkas av vilka attityder som finns i samhället. Handläggningen kring ekonomiskt bistånd utgör en stor del av det sociala arbetet och vilka attityder som finns kring ekonomiskt bistånd påverkar därför det sociala arbetets organisering. Forskning menar vidare att de negativa attityderna som finns till personer som erhåller ekonomiskt bistånd påverkar människors villighet att söka biståndet. Detta kan ha som följd att det finns personer som egentligen är berättigade ekonomiskt bistånd men som inte söker det eftersom de känner av stigmat (Halleröd 1993:111-112). Detta fenomen kan benämnas *low take-up* (Walker 2005:193). Utefter detta resonemang är det viktigt att studera vilka attityder som finns till personer som erhåller ekonomiskt bistånd.

Personer som uppstår ekonomiskt bistånd befinner sig i en trängd ekonomisk situation och kan därför betraktas som utsatta i samhället. Genom att kartlägga vilka attityder som finns till dem ges det insikt i utsatta människors villkor. Socialt arbete bygger på att utveckla samhällets välfärd och socionomer har ett speciellt ansvar för utsatta grupper i samhället (Akademiförbundet SSR 1999). Att få utökad kunskap om hur samhället ser på de som erhåller ekonomiskt bistånd är därför betydelsefullt, inte bara för individerna utan även för samhället i stort. Genom att synliggöra problem i samhället finns det möjlighet att förbättra för utsatta individer.

Ekonomiskt bistånd är den sista instansen i samhället dit personer som inte klarar sin försörjning kan vända sig. Att söka ekonomiskt bistånd är en rättighet (Bergmark & Bäckman 2007:134). Det finns mycket forskning kring ekonomiskt bistånd i allmänhet och även om attityder till de som erhåller ekonomiskt bistånd. Samhället är komplext och i ständig förändring och därför behöver sökandet efter ny kunskap kring detta fortgå för att vara aktuell och relevant (Halleröd 2003:264). Genom att göra denna undersökning vill vi bidra med ytterligare kunskap kring detta område. Mycket av den forskning som finns kring ämnet är generell och ger en uppfattning om hur det ser ut över hela landet. Vi har valt att koncentrera oss på hur attityden ser ut till de personer som erhåller ekonomiskt bistånd i den mellanstora staden Helsingborg i södra Sverige. Det finns ingen tidigare studie över hur attityderna ser ut i Helsingborg. För att undersöka dessa attityder har vi valt att tillämpa en kvantitativ metod och genom en enkät få del av personers åsikter. Dessa åsikter bildar underlag för att se attityder i Helsingborg och ställa i perspektiv till begreppet stigma.

1.1. Syfte

Att i Helsingborg synliggöra mönster i attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd.

1.2 Frågeställningar

- Hur ser spridningen av attityder ut till personer som erhåller ekonomiskt bistånd?
- Finns det någon skillnad i attityder utifrån kön, ålder, utbildningsnivå och i så fall vilka?
- Visar attityderna tecken på stigma och i så fall hur kan de förstås?

För att uppfylla vårt syfte har vi arbetat med ovanstående frågeställningar. Den första frågeställningen är deskriptiv och vi har använt den data vi samlat in för att besvara frågan. Denna fråga behövde vi få svar på för att kunna besvara resterande frågeställningar. Den andra frågeställningen är även den deskriptiv, men där har vi studerat attityderna utifrån variablerna kön, ålder och utbildningsnivå. De två första frågeställningarna bildar tillsammans grunden för

den tredje. De två första mäter attityderna och hur de kan skilja sig åt medan den tredje frågeställningen gör att vi kan se om det finns tecken på stigma i attityderna.

2. Reflektion kring vår egen position

2.1 Förförståelse

Inför arbetet hade vi olika utgångspunkter. En av oss har praktiserat och arbetat med ekonomiskt bistånd. En fördel med det har varit att vi fått en tydligare bild av ekonomiskt bistånd, till exempel vad biståndet utgår till och hur det beräknas. En nackdel har varit att det kritiska förhållningssättet försvårades. Vi har därför sett det som positivt och ett bra komplement att en av oss hade förkunskaper medan den andra inte hade det. Detta har gjort att vi haft både detaljerad kunskap om det ekonomiska biståndet men även en som kunnat ifrågasätta det som kan tas för givet. Något annat vi gjorts uppmärksamma på är hur media framställer ekonomiskt bistånd och vi har försökt bortse från denna bild.

2.2 Ordval

Genom uppsatsen har vi valt att använda ordet ekonomiskt bistånd, men vi är medvetna om att det finns andra benämningar, som försörjningsstöd och socialbidrag. I vår uppsats använder vi ekonomiskt bistånd och bistånd synonymt. När vi skriver om personer som erhåller bistånd benämner vi även dem vid biståndstagare.

2.3 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har vi haft ett nära samarbete. Mestadels har vi arbetat tillsammans men ibland också planerat vad vi skulle göra och sedan utfört arbetet på egen hand. Vi har båda en uppfattning om att samarbetet fungerat bra och att arbetet varit jämnt fördelat. Vi ansvarar gemensamt för hela uppsatsen.

3. Bakgrund

I detta kapitel förtydligas definitionen av begreppen attityd, stigmatisering och skam. Vi gör även en historisk översikt av hur det ekonomiska biståndet har utvecklats och hur synen har varit på de som mottagit ekonomisk hjälp.

3.1 Definition av attityd

Generellt definieras begreppet attityd som en inställning, förhållningssätt, kroppshållning eller kroppsställning. Det är även vanligt förekommande att attityder ses som en varaktig inställning som finns i samhället. Genom människors erfarenheter skapas attityder till olika grupper i samhället. Attityder kan vara såväl positiva som negativa och kan ses som ett förinställt tänkande som hjälper till att lösa problem som uppstår. Attityderna bidrar till att styra personers handlande (Nationalencyklopedin 2013-11-07).

Den definition av begreppet attityd som vi använder är inställning eller förhållningssätt och då i första hand kopplade till ekonomiskt bistånd och personer som uppbär det. De attityder vi begränsat oss till är de attityder vår enkät belyst genom de frågor vi ställt. Vi har varit medvetna om att det finns fler attityder till biståndstagare men som vi inte fått del av. I vår uppsats syftar vi till att attityder skapas av många människors uppfattningar. Attityd är alltså inte en enskild persons uppfattning och förstås därför ur ett samhällsperspektiv och inte ur ett individperspektiv. För att fånga attityder ställde vi frågor om människors uppfattningar som vi sedan sammanställde.

3.2 Definition av stigmatisering och skam

Stigmatisering, eller stigma, är en negativ inställning (Nationalencyklopedin 2013-11-14). Begreppet innebär en nedvärderande utpekning av till exempel en enskild individ eller en samhällsgrupp. Grunden till stigmatisering innebär att personer eller samhällsgrupper bryter mot samhällets normer och därför ses som avvikande (Goffman 2011:139). Stigmatisering kan förstås som att personer känner förakt, misstro eller avsky till personer som bryter mot samhällsnormerna (Spicker 2011).

Stigmatisering kan ge upphov till skamkänslor det vill säga att en person känner sig besvärad, skamsen eller får känslan av ånger med inslag av mindervärdeskänslor. Känslor som är kopplade till skam är ofta en reaktion på kritik (Nationalencyklopedin 2013-11-13). I vår uppsats syftar ordet skam på de negativa känslor och reaktioner som uppkommer hos personer som erhåller ekonomiskt bistånd. Dessa känslor och reaktioner kan vara attityder de möter från allmänheten, men även negativa attityder de tror finns till dem.

För att urskilja eventuell stigma bland attityderna ställde vi frågor kring upplevelsen av skam i samband med ekonomiskt bistånd. Utifrån svaren kunde vi se om det fanns stigmatisering kopplat till personer som erhåller ekonomiskt bistånd. Därmed kunde vi se om attityderna visade tecken på stigma.

3.3 Historik kring attityder till ekonomiskt bistånd

Ur ett historiskt perspektiv går det att tyda att synen på personer som fått ekonomisk hjälp under lång tid varit kritisk. Trots att fattiga genom tiden fått fler rättigheter har synen på dem till stor del fortsatt vara nedvärderande (Swärd & Egerö 2008). För att bättre förstå hur det ser ut idag är det en fördel att beakta hur det sett ut historiskt och vilka förändringar som skett.

3.3.1 Reglering av de fattiga

Fattigvården har sedan medeltiden varit varje sockens ansvar, alltså det vi idag benämner som kommun. Det har skett ständiga förändringar i hur fattigvården ska fungera och vem eller vilka den ska vara till för. Det har funnits stora friheter kring hur fattigvården ska bedrivas. Under 1600-talet infördes olika författningar som skulle förbättra för de fattiga i befolkningen och år 1847 fick Sverige sin första nationella fattigvårdsförordning (Swärd & Egerö 2008:21). Denna lag ändrades sedan två gånger, år 1853 samt år 1871. Dessa ändringar innebar en stark försämring för de fattigas möjligheter och förhållanden. Det bedrevs därefter kampanjer mot ändringarna och det arbetades med att införa en ny lag (ibid:22). År 1918 stiftades en ny fattigvårdslag som innebar stora förändringar. Lagen gav de fattiga större möjligheter och bättre förutsättningar än tidigare då lagen bland annat införde att en större grupp människor blev berättigade till hjälp samt att en instans dit de kunde överklaga beslut som fattats (ibid:25). Dock fick de enligt

lagen inte gifta sig, rösta i allmänna val eller flytta från kommunen. De blev även återbetalningsskyldiga samt omyndigförklarade (Rauhut 2002:23).

Efter andra världskriget skedde stora förändringar i socialpolitiken. Socialförsäkringssystemet förändrades och bidrag som tidigare varit behovsprövade ersattes av generella bidrag som barnbidrag och bostadsbidrag. År 1956 stiftades socialhjälpslagen, ett individuellt bidrag som var tänkt att träda in när socialförsäkringssystemet inte var tillräckligt. Socialhjälp blev en rättighet för varje individ om vissa villkor var uppfyllda (Swärd & Egerö 2008:26-27). Den nya lagen innebar även bland annat att individerna med denna hjälp hade rösträtt, rätt att gifta sig samt att flytta. Färre omyndigförklarades även om det förekom (Rauhut 2002:23). År 1980 infördes socialtjänstlagen vars reviderade version från 2001 idag råder i Sverige. Den inbegriper allmänna mål och principer som ska vägleda kommunernas arbete (Swärd & Egerö 2008:28). Lagen inkluderar alla som har vissa behov som inte kan tillgodoses på annat sätt. Bistånd som ges kan inte återkrävas om det inte ges som ett lån och ingen kan omyndigförklaras med stöd i socialtjänstlagen (Rauhut 2002:23).

3.3.2 Synen på de fattiga

Fattigvårdens arbete har ansetts som en plikt vilket medfört en misstänksamhet till de fattiga (Swärd & Egerö 2008:21). Samhället delade upp de fattiga i värdigt och ovärdigt fattiga med syftet att skilja ansvarslösa från ansvarsbefriade. De värdigt fattiga var de arbetsoförmögna, alltså de som inte hade någon möjlighet till att själva försörja sig eller att tigga. De ovärdigt fattiga var de som hade kunnat arbeta, men som av olika anledningar inte gjorde det (ibid:115-116). De ovärdigt fattiga var inte berättigade hjälp. Fattigvården var inte en rättighet för alla medborgarna utan istället en begränsad skyldighet för en del grupper i samhället (ibid:118). Det var arbetarbefolkningen som innefattades av fattigvården medan de borgerliga inte gjorde det. Den borgerliga klassen sågs istället som drabbade som hade gjort vad de kunde för att försörja sig själva, men inte klarat det på grund av omständigheter de själva inte kunde råda över. De behandlades på andra vis och fick hjälp på andra villkor. Det var arbetargruppen som stod i fokus när diskussioner om fattigdom fördes och fattigdomen hos dem sågs som

självförvållad. De tog inte ansvar för sin försörjning och de kunde inte planera för framtiden. Fattigdomen ansågs vara en följd av att personerna var slöaktiga, passiva och likgiltiga vilket hade kunnat undvikas genom sparande och arbetsamhet (ibid:114). Det går alltså att se att attityderna till de som erhöll ekonomisk hjälp grundar sig i om de anses vara förtjänta av det eller inte. När en ny lag stiftades år 1956 ändrades också namnet från fattigvårdslagen till socialhjäpplagen. Detta var ett medvetet handlande från statsmakterna då de ville få bort det som förknippades med fattigvården. En attitydförändring till personer som sökte social hjälp eftersträvades (ibid:27).

Trots att det skett stora förändringar historiskt sett kring frågan om fattigvård och socialhjälp finns det många likheter. Kommunerna har fortfarande ansvaret för beslut kring ekonomiskt bistånd och styrs av samma grundläggande funktion som tidigare kring fattighjälp och socialhjälp. Hjälpen idag går till att sörja för dem som inte kan försörja sig via arbete, av familjemedlemmar eller genom välfärdssamhällets övriga transfereringssystem (Halleröd 2003:239).

Efter att ha studerat hur det sett ut historiskt kring fattighjälp går det att se att det länge funnits en negativ attityd till personer som behöver ekonomisk hjälp. Vi ser även att hjälpen varit förknippad med olika krav och vissa sanktioner som till exempel att personer blev omyndigförklarade eller inte fick flytta. Efter att socialtjänstlagen trädde i kraft har fattiga fått fler rättigheter (Swärd & Egerö 2008). Trots att fattiga fått fler rättigheter finns krav på motprestationer och det individuella ansvaret har ökat i ändringar av socialtjänstlagen (Prop. 1996/97:124 s.76-77).

4. Tidigare forskning

För att hitta inspiration och olika ingångar till vårt ämne har vi studerat kurslitteratur vi tidigare haft under utbildningen samt tittat igenom de anteckningar vi fört. För att söka vetenskapliga artiklar har vi använt oss av sökmotorn SwePub, Lubsearch samt Socialvetenskaplig Tidskrift och vi har då använt oss av sökorden "socialbidrag", "stigmatisering", "försörjningsstöd" samt "ekonomiskt bistånd". Vi har även använt sökmotorn Libris där vi letade efter

avhandlingar och använde sökordet "socialbidrag" och "fattigvård". Vi har upplevt att vi hittat mycket information och undersökningar kring ekonomiskt bistånd i allmänhet. Vi har fått uppfattningen om att det är ett väldiskuterat ämne och att det finns mycket forskning kring detta.

Internationell forskning visar att det finns en ökad trend i västvärlden att integrera personer som inte kan försörja sig själva till arbete med hjälp av arbetsmarknaden. Genom till exempel praktikplatser och utbildningar ska människor komma närmre arbete och därmed självförsörjning. Genom detta ökar det individuella ansvaret samtidigt som biståndstagare får vara beredda på motprestationer bland annat i form av praktikplatser för att få ekonomiskt stöd (Ulmestig 2007). En studie som genomförts på olika aktiveringsprogram i Europa visar att aktivering hjälper en del att komma ifrån biståndstagande men att andra inte hjälps utan istället stigmatiseras och själva får stå som ansvariga för sin situation (Van Berkel & Hornemann Møller 2002). Forskning menar vidare att trenden som finns i västvärlden medför att ett strukturellt problem individualiseras vilket är del i en större samhällsutveckling mot ökad individualisering. Genom att skjuta över ansvaret på individen avses beroendet av välfärdssystemet att brytas (Ulmestig 2007).

Vi har även hittat nationell forskning angående våra frågeställningar och det resultat vi kommit fram till i vår undersökning. Forskningen menar att det finns negativa attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd (Halleröd 1993; Halleröd 2003; Starrin et al. 2003). Exempel på dessa negativa attityder är att en stor del av den svenska befolkningen anser att de som erhåller ekonomiskt bistånd inte är egentligen behövande, är utslagna och saknar ambitioner att påverka sin situation (Halleröd 1993:125-126). Andra exempel är att personer anser att de som får ekonomiskt bistånd får det på grund av fusk (Halleröd 1993:125-126; Halleröd 2003:264). Andra attityder till de som erhåller ekonomiskt bistånd är att de får bistånd för att de är lata (Swärd & Egerö 2008:285). I en undersökning svarade 20 % av personerna som medverkade att många som erhåller ekonomiskt bistånd är lata och saknar ambitioner att förändra sin situation (Halleröd 2003:264). Vidare anses fattigdomen i det moderna välfärdssamhället bero på individuella misslyckanden och inte på samhälleliga faktorer (Starrin et al. 2003:27). Det fanns år 2003 grupper i samhället som tenderade att erhålla

ekonomiskt bistånd i större utsträckning än andra, som till exempel ungdomar, ensamstående föräldrar och invandrare (Halleröd 2003:242).

Forskning har haft olika tillvägagångssätt för att fånga dessa attityder. En del forskning har bedrivits genom en kombination av kvantitativ och kvalitativ metod (Starrin et al. 2003:28). Annan forskning har fått fram resultat genom att använda sig endast av en kvantitativ metod genom till exempel enkätundersökningar (Halleröd 1993). Andra forskare har använt och sammanställt olika databaser (Halleröd 2003:241-242). Det är även olika målgrupper som forskningen riktat sig till. En del forskare har ställt frågor till allmänheten för att fånga attityderna (Halleröd 1993). Annan forskning har riktat sig specifikt till de personer som sökt ekonomiskt bistånd och frågat vad deras upplevelser kring frågan är (Starrin et al 2003:28). Tidigare forskning har fått fram attityderna som finns i samhället och sedan fört en diskussion och analyserat vad dessa attityder kan bero på och hur de kan förstås (Halleröd 1993). Forskning har kopplat attityderna till skamkänslor och stigmatisering (Starrin et al 2003). Genom att vi tagit del av dessa olika undersökningar har vi funnit inspiration, förslag på tillvägagångssätt samt perspektiv till vår undersökning. Till exempel har vi fått idéer om vilka variabler vi kunde jämföra attityder utifrån, bland annat kön, hushållssituation, ålder, boendeort, inkomst samt vilket politiskt parti de röstar på (Halleröd 1993).

Det finns forskning som jämför attityder beroende av bland annat kön, ålder och utbildningsnivå. Den antyder att det inte finns någon generell skillnad i mäns och kvinnors attityder (Halleröd 1993:116). Annan forskning visar att kvinnor tenderar till att uppleva mer skam i förhållande till ekonomiskt bistånd än vad män gör (Starrin et. al 2003:33). Forskning pekar på att unga personer tenderar till att ha något mer negativa attityder i jämförelse med andra åldersgrupper (Halleröd 1993:117). Annan forskning visar däremot att äldre personer i större utsträckning kan relatera ekonomiskt bistånd med stigmatisering (Halleröd 2003:258). Forskning visar också att de personer som har grundskoleutbildning som sin högsta utbildning har mer negativa attityder än de som har universitetsutbildning (Halleröd 1993:118).

Forskningen som finns idag ger en allmän syn på personers attityder, men den visar inte hur attityderna specifikt ser ut i Helsingborg. Vi har ställt oss frågan om denna allmänna forskning stämmer överens med hur det ser ut i staden vi valt att undersöka.

5. Metod

I detta avsnitt redogör vi för vårt metodval samt metodens möjligheter och begränsningar. Vi beskriver även vårt urval och vår population samt hur vi gått tillväga för att få ett så representativt urval som möjligt. Vidare diskuterar vi metodens tillförlitlighet och beskriver hur vi konstruerat vår enkät. Därefter följer en presentation över hur vi samlade in vår data och en bortfallsanalys.

Avslutningsvis redogör vi för hur vi bearbetat vår data.

5.1 Val av metod

Vi har valt att använda oss av en kvantitativ metod i vår undersökning och vi har själva utformat enkäten som ligger till grund för vår studie. Att använda sig av en kvantitativ metod är lämpligt om syftet är att få fram numeriska värden, kunna ange resultatet i procent eller jämföra olika variabler (Trost & Hultåker 2007:23). I vår undersökning har vi velat få resultat vi kunde analysera statistiskt och därför passade den kvantitativa metodformen. Vi har undersökt vad personer i Helsingborg har för attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd och vi har fått kännedom om en stor populations åsikter i vår fråga. För att ta reda på och kunna uttala sig om vad en befolkning anser om en fråga bör en kvantitativ metod användas (ibid:25).

5.2 Metodens möjligheter och begränsningar

Den kvantitativa metoden har både möjligheter och begränsningar. Genom en enkätundersökning har vi getts möjlighet att nå en stor grupp människor, bland annat då varje enkät inte tar så långt tid att få besvarad. I vår undersökning har vi haft som mål att dra slutsatser om en stor population genom att generalisera de resultat vi fått till en större grupp än de personer vi faktiskt frågat. I kvantitativa undersökningar är målet ofta att generalisera de resultat som uppmärksammats

utöver den grupp som blivit tillfrågade (Bryman 2011:169). De resultat vi sett är endast representativa för den population ur vilket vårt urval kommer. Vi har alltså endast dragit slutsatser till Helsingborg.

En kritik mot kvantitativ forskning är att personer uppfattar eller tolkar frågorna på olika sätt (Bryman 2011:172). En nackdel med att vi har samlat in vår empiri genom en enkätundersökning är att det inte har funnits någon möjlighet för oss att redigera enkäten i efterhand. Under tiden vi samlade in vår data märkte vi att det var några enkätfrågor som vi ofta fick frågor kring. Dessa hade vi inte möjlighet att ändra under insamlingen. Vi har inte heller kunnat ställa några följdfrågor till personer och be dem utveckla sina svar. Ett problem i vår undersökning är att det var många människor som inte ville besvara vår enkät. Samtidigt var de personer vi kunnat fråga lättillgängliga och många till antalet.

Vi har använt flera olika typer av frågor i vår enkät för att belysa våra frågeställningar. För att få svar på vilka attityder som finns har vi ställt olika frågor som gemensamt kan representera attityderna i Helsingborg. Vi tror inte att det är möjligt att få en uppfattning om attityder med en enskild direkt fråga. En direkt fråga vore att fråga vilka uppfattningar personer har till de som erhåller ekonomiskt bistånd. Detta tror vi inte ger en rättfärdig bild av attityder då människor kanske svarar det som förväntas av dem istället för vad de verkligen anser, men också att det är många olika aspekter som ryms i en uppfattning. En indikator är något som från början tänkts ut att vara ett sätt att mäta det begrepp som undersöks. Genom att använda flera olika indikatorer, alltså frågor eller kombinationer av frågor, läggs inte all fokus på enbart en indikator utan olika aspekter på det begrepp som undersöks tas upp (Bryman 2011:155-159). Vår enkät är ett försök att ställa olika frågor för att kunna belysa våra frågeställningar på ett genomgripande sätt.

5.3 Urval och undersökningspopulation

Vi har undersökt attityderna till personer som erhåller ekonomiskt bistånd i Helsingborg. Vår population har varit alla som vistats i staden de dagar vi samlade in data och är därför inte endast personer som bor i Helsingborg. För att

få en uppfattning om vilka som kan tänkas vistas i Helsingborg har vi undersökt dess sammansättning. Den visade att befolkningens åldrar inte är jämnt fördelade utan att det finns flest människor i åldrarna 18-39 år, något mindre i åldrarna 40-64 år och betydligt mindre i åldrarna 65 år och uppåt (Statistiska Centralbyrån 2013-11-28).

Vi har använt oss av ett kvoturval parallellt med ett bekvämlighetsurval för att få del av populationen. Kvoturval är ett urval som väljs ut efter olika kvoter (Bryman 2011:197). De kvoter vi har haft var kön och ålder. Vi valde ett kvoturval eftersom vi ville få ungefär lika många personer i våra valda kvoter. De personer som deltagit i vår undersökning har inte varit systematiskt eller slumpmässigt utvalda utan har berott på tillfälligheter. Av den anledningen är det ett bekvämlighetsurval vi använt oss av vilket innebär att vårt urval består av personer som av en tillfällighet vistats på de platser där vi samlat in data (ibid:194). Vi har begränsat vårt urval åldersmässigt så endast myndiga personer fått delta i undersökningen. Detta för att personer under 18 år bör ha vårdnadshavare som samtycker till att barnet deltar i undersökningen samt att de inte har tillräckligt med kunskap om ämnet. Begränsningen kan bidra till att vårt urval blivit missvisande eftersom dessa personer även tillhör populationen.

Vi funderade mycket över var vi skulle göra vår datainsamling. Vi ville vara på platser där så varierad folkgrupp som möjligt vistades. Vi valde därför att samla in våra enkäter i olika stadsdelar bland annat utanför olika matbutiker såväl på vardagar och helgdagar som på dag- och kvällstid. Det finns risker med att lämna ut enkäter på allmänna platser, till exempel att inte fått med alla folkgrupper. Att inte få alla kategorier i ett urval och att det därmed kan finnas en skevhet mellan urval och population är något som beskrivs som ett urvals-bias (Bryman 2011:179). Personer som inte blev en del av vårt urval kan vara personer som på ett systematiskt sätt inte vistades bland allmänheten under datainsamlingen, till exempel sjuka människor eller personer som vistats i fängelse. Detta kan ha medfört att vårt urval inte blivit representativt för vår population.

Vårt urval bestod av 142 personer. Ett större urval ger högre sannolikhet att det är en representation av populationen (Troost & Hultåker 2007:37). Att vi endast samlade in 142 enkäter kan därför vara en faktor som innebär att vårt urval inte är

representativt och därmed inte går att generalisera till Helsingborg. Vårt urval stämmer däremot överens med Helsingborgs sammansättning eftersom vi har fått in flest enkäter i åldersgruppen 18-39 år, något mindre i åldersgruppen 40-64 år och minst i åldersgruppen 65 år och uppåt. Detta är något som talar för att vårt urval åtminstone åldersmässigt är representativt för populationen. I Helsingborg har 32 % av befolkningen universitet/högskoleutbildning (Statistiska Centralbyrån 2013). Därför stämmer vårt urval också relativt bra överens med populationen angående utbildningsnivå då 42 % av de svarande i vår undersökning hade universitet/högskola som högsta utbildningsnivå. Sammantaget kan vi endast med stor försiktighet säga att vi drar slutsatser till Helsingborg.

5.4 Metodens tillförlitlighet

Enkäten i vår undersökning har vi själva konstruerat. Det medför att vi inte med säkerhet vet om enkäten besvarat och belyst våra frågeställningar. Detta eftersom enkäten inte använts tidigare eller är validerad. Om en undersökning mäter det som den har avsett att mäta inbegriper det att den har hög validitet och detta går att kontrollera på olika sätt (Bryman 2011:163). Till hjälp för att utforma enkäten har vi studerat andra liknande enkäter samt inhämtat kunskap kring hur en enkät konstrueras från litteratur samt våra föreläsare. Detta har vi gjort för att enkäten skulle få så hög validitet som det är möjligt utefter våra förutsättningar. Ett sätt att bestämma validitet är genom ytvaliditet då andra personer får svara på om de anser att måttet mäter det som det är avsett att göra (ibid). För att öka validiteten i vår undersökning har vi lämnat ut enkäten till en pilotgrupp bestående av nio personer som besvarat den. Pilotgruppen bestod av kvinnor och män från olika åldersgrupper från vår bekantskapskrets. Vi valde dessa personer eftersom vi trodde att de skulle ge oss mer ärliga svar samt ägna mer tid till bedömningen än om vi frågade okända personer. Genom detta fick vi fram om det fanns oklarheter i våra frågor och om vi behövde förtydliga något. Vi fick också reda på om svaren vi fick stämde överens med de frågor vi ställde.

Reliabilitet är ett begrepp som belyser måttets pålitlighet och följdriktighet. Denna pålitlighet kan mätas genom att pröva stabiliteten för den undersökning som gjorts genom att samma mätning görs två gånger vid olika tillfällen för att se om det finns korrelation, alltså samband. I fall korrelationen är hög är måttet stabilt och är

den låg är måttet ostabilt (Bryman 2011:161). Vi kunde inte genomföra vår enkätundersökning vid två olika tillfällen på grund av tidsbrist och kunde därför inte säga något om vår datas reliabilitet och stabilitet i detta fall. Detta behöver dock inte betyda att vår datas pålitlighet blivit försämrad eftersom det inte säkert går att säga att en undersökning har hög reliabilitet och är stabil på detta sätt. Detta eftersom det kan finnas andra orsaker till att personer svarar olika vid de båda tillfällena än att undersökningen har låg reliabilitet.

5.5 Enkätkonstruktion

Vi valde att konstruera vår enkät på egen hand med anledning av att vi inte hittade någon enkät som stämde in på vårt ämne, men också eftersom vår enkät inte kunde vara så omfattande som de färdiga enkäterna vi hittade var. Enkäten besvarades på allmän plats och för att vi skulle få personer att besvara den kunde enkäten endast ta några minuter. Att vi har gjort vår egen enkät såg vi också som en utmaning och ett givande moment i vårt arbete. Eftersom vi själva har konstruerat enkäten har vi förhoppningen om att vi endast ställt de frågor vi ville få besvarade. Vi tror även att en fördel är att vi själva kunde försöka precisera våra frågor så att vi fick svar på det vi ville få besvarat. Vår enkät finns som bilaga i uppsatsen.

Vi inleder vår enkät med tre kategorifrågor avseende kön, ålder och utbildningsnivå. Sedan följer frågor kring uppfattningar om de personer som har ekonomiskt bistånd och även frågor som vi avsåg att koppla till om attityderna är förknippade med skam. Vid konstruktionen av enkäten försökte vi rangordna frågorna i svårighetsgrad. Detta för att introducera personerna som svarade på enkäterna för ämnet innan de ställdes inför de svårare frågorna. Vi har även tänkt på att de känsligare frågorna hamnade i slutet av enkäten så de som besvarade enkäten inte skulle bli avskräckta från att svara på resterande frågor. Vi har också försökt ställa frågorna i en bra följd utifrån längd och storlek så att alla större frågorna inte kom i följd och därmed gjorde enkäten tung och jobbig. För att kunna ställa relevanta frågor gällande attityder samt stigmatisering har vi fördjupat oss i vad begreppen innebär genom att studera litteratur och artiklar som belyser dessa begrepp. Vi har brutit ner begreppen i olika delar för att få en förståelse över vilka frågor vi behövde ställa.

I vår enkät har vi valt att namnge ordet ekonomiskt bistånd vid socialbidrag istället. Detta eftersom när vi testade enkäten på pilotgruppen upplevde vi att de inte förknippade ordet ekonomiskt bistånd eller försörjningsstöd med det som det faktiskt inbegriper. Istället trodde personerna att de orden innebar olika slags bidrag eller bistånd. För att vi skulle få svar på det vi ämnade valde vi att ställa frågorna med ordet socialbidrag. Vi upplever att ordet socialbidrag är det som används när det talas om ekonomiskt bistånd i allmänhet och utifrån det antar vi att det är ordet som personer mest känner till. Vi har i vår inledning till enkäten beskrivit att socialbidrag idag benämns som ekonomiskt bistånd eller försörjningsstöd så det inte ska kunna bli missförstånd.

5.6 Insamling av data

Vi genomförde vår insamling av data under två veckodagar och en helgdag och detta gjorde vi både under dagtid och kvällstid. Vår insamling gjorde vi tillsammans där vi förflyttade oss i olika stadsdelar. Vi upplevde att det var olika mycket människor i rörelse i olika stadsdelar vilket gjorde att vi spenderade mer tid i vissa stadsdelar än i andra för att samla in ungefär lika mycket empiri i varje del av staden. Vi har inte tagit hänsyn till stadsdelens storlek utan vi har istället försökt samla in lika stort antal enkäter från varje stadsdel. Innan datainsamlingen påbörjades befarade vi att det skulle vara svårt att få in den mängden enkäter vi önskade men vi märkte snabbt att insamlingen gick bättre än vi hade trott.

För att uppfylla vårt kvoturval försökte vi under insamlingen föra statistik över antalet i varje kvot som besvarade vår enkät. Att veta vilket kön personerna tillhörde var inte svårt. Personernas ålder var däremot svårare att se och det medförde att vi ibland förde felaktig statistik. Personers utbildningsnivå gick inte att avgöra vid vår insamling och därför var antalet personer i vardera utbildningsnivå en tillfällighet. För att vi skulle få in ungefär lika många i våra olika kvoter tittade vi igenom enkäterna efter varje dag vi samlat in vår empiri och förde statistik över hur många personer vi hade i varje kvot. I efterhand såg vi att vi inte fått in lika många enkäter i varje kvot och det är något vi har fått ta hänsyn till och vara uppmärksamma på i resultatet. Under vår insamling upplevde vi att det var svårare att hitta personer i vissa kvoter än i andra.

Under vår insamling hade vi en brevlåda där personerna fick lägga sin ifyllda enkät. Detta upplevde vi fungerade bra och att personernas enkäter blev anonyma för oss. Vi stötte på problem under vår insamling som vi inte hade tänkt från början. En del personer kunde vi inte framföra vår information till på grund av att de hade hörselproblem. Det var också personer som inte såg tillräckligt bra för att kunna besvara enkäten. Några personer ville delta i enkätundersökningen men ville inte fylla i enkäten själva, antingen på grund av att de inte kunde se eller för att de hade svårt att fylla i enkäten. Personer ville i dessa fall att vi skulle läsa frågorna för dem och hjälpa dem att fylla i. Vi valde att inte göra detta eftersom vi ville att enkäten skulle vara anonym och att vi inte på något sätt skulle påverka deras svar. Det var även en del språksvårigheter då en del personer vi kom i kontakt med inte förstod svenska. Vi kunde i vissa fall prata engelska med dessa personer, men de kunde inte besvara vår enkät eftersom denna var på svenska.

Det var några personer som undrade över frågorna i enkäten. Den frågan som vi fick flest frågor kring var frågan om vad deras spontana tanke var kring beloppet för det ekonomiska biståndet. Personerna som undrade kring denna fråga menade att de inte hade någon kunskap om vad beloppet var och därför inte kunde besvara frågan. När vi förklarade för dem att de kunde svara vad de trodde kunde de flesta besvara frågan.

5.7 Bortfallsanalys

För att få så lite bortfall som möjligt i vår undersökning har vi haft en del i åtanke. I en undersökning är det viktigt att titta på hur stort bortfallet är för om bortfallet är stort kan resultatet bli missvisande (Bryman 2011:192). Att vår population var stor har varit en fördel för oss eftersom det har varit många personer som kunnat delta i undersökningen. Det externa bortfallet har vi inte haft möjlighet att påverka i så stor utsträckning eftersom personer själva väljer om de vill medverka i en undersökning. Det som vi har haft i åtanke är att informationen har varit tydlig så att personerna inte avböjt till en medverkan på grund av missförstånd. Det interna bortfallet har vi haft större möjlighet att påverka. Att inte ha för personliga frågor är något som vi hade i åtanke eftersom om frågorna är för personliga är risken att frågorna inte blir besvarade. Vi har även försökt formulera frågorna tydligt så att

frågorna inte ska missuppfattas och därför bli obesvarade. De som medverkade fick även information om att ifall det var något som de inte förstod kunde de fråga oss.

Vid datainsamlingen var det många som inte ville delta i enkätundersökningen och det externa bortfallet var därför stort. Hur stort detta bortfall var förde vi ingen statistik över eftersom det troligtvis berodde på tillfälligheter och bestod av personer som inte ville delta i en undersökning. Det externa bortfallet bestod inte bara av dessa utan även av personer som först gick med på att delta i undersökningen men sedan ångrade sig när de fick reda på vad studien handlade om. Detta bortfall bestod av åtta personer och dessa har betydelse för vårt bortfall eftersom de utifrån ämnet aktivt valde att inte medverka. Den insamlade datan bestod även av internt bortfall då specifika frågor i enkäten inte blev besvarade eller felaktigt ifyllda. Det interna bortfallet var totalt 30 frågor vilket motsvarar 1,4 % av alla frågor som resultatet grundar sig på. Ifall mer än hälften av enkätfrågorna var obesvarade räknade vi dem som ett bortfall. Sex enkäter räknade vi bort på grund av att de hade för stort internt bortfall. Vi räknade även bort fyra enkäter eftersom personerna som svarade på dem var under 18 år. Dessa totalt tio enkäter är inte inkluderat i det totala interna bortfallet. De borttagna enkäterna ersatte vi med nya och totalt fick vi in 142 enkäter.

5.8 Bearbetning av data

För att bearbeta vårt material har vi använt oss av statistikprogrammet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) version 22. Innan vi genomförde vår enkätundersökning kodade vi varje fråga och svarsalternativ. Frågorna numrerades i den ordning de förekom på enkäten. Svarsalternativen på frågorna kodades med siffror i den ordningen de stod förutom på fråga 4, 5 samt 10 som kodades med 0 för ej ikryssad och 1 för ikryssad. Per-Erik Isberg som är statistiker hjälpte oss med en mall till vår enkät som vi sedan matade in svaren i. Vi numrerade enkäterna för att kunna identifiera dem och kunna ha möjlighet att gå tillbaka och ändra i vår inmatning om detta skulle behövas.

På enkäten fylldes åldern i som vi sedan delade upp i tre kategorier i SPSS så att vi kunde göra jämförelser mellan olika åldersgrupper. De åldersgrupper vi hade

var 18-39 år, 40-64 år och 65 år och uppåt. På tre frågor skulle respondenterna kryssa i max tre alternativ och på de frågorna förekom det i 12 fall att fler alternativ än tre var ikryssade. Vi valde att ta med alla dessa svar och inte räkna de som bortfall då det gav oss betydelsefull information.

För att på ett tydligt sätt redovisa resultatet av undersökningen har vi använt oss av statistiska hjälpmedel. Redovisningen sker genom en presentation av frekvenser i antal och relativa delar i procent.

6. Etiska överväganden

Att reflektera över etiska överväganden är betydelsefullt vid genomförandet av en studie och därför kommer vi i detta avsnitt diskutera etiska frågor kopplat till vår studie. Etik inom forskning är viktigt för att få allmänhetens förtroende men även för att skydda olika grupper från att forskningsresultat används felaktigt (May 2001:88). Ett etiskt förhållningssätt innebär inte bara att ha ett avsnitt i uppsatsen som belyser etiska frågor utan att det etiska tänkandet genomsyrar hela arbetets gång.

I vår undersökning har vi tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet (2002) har framtagit. En princip är *informationskravet* som handlar om att de som är med i en undersökning måste få relevant information om forskningen och dess syfte (ibid:7). När vi lämnade ut våra enkäter informerade vi varje person om vad vår studie handlade om, hur den skulle presenteras och vilken roll den som medverkar skulle ha. Vi informerade även om att det var frivilligt att delta och att personen när som helst kunde avbryta sin medverkan. Att personer som medverkar i en studie lämnar sitt samtycke är viktigt att ta hänsyn till och är även en av Vetenskapsrådets principer och benämns som *samtyckekravet* (ibid:9). I vår undersökning har endast personer som samtyckt till en medverkan varit med och för att personerna ska kunna göra detta måste de ha fått relevant information.

En annan etisk princip kallas *konfidentialitetskravet* och innebär att personuppgifter ska hanteras på ett varsamt och anonymt sätt dels för att skydda

individerna och för att inga obehöriga ska få del av uppgifterna (Vetenskapsrådet 2002:12). I vår studie har den enkät vi lämnat ut varit anonym och vi har därför inte varit i kontakt med personuppgifter i form av namn, personnummer eller kontaktuppgifter. Vi har däremot fått del av personers tankar och känslor kring personer som erhåller ekonomiskt bistånd. Att lämna ut dessa tankar och känslor kan vara känsligt för människor och därför har vi hanterat de enkäter vi samlat in varsamt. En åtgärd vi gjort för att det skulle bli så konfidentiellt som möjligt är att personerna som svarade på enkäten inte lämnade den ifyllda enkäten direkt till oss. Detta eftersom någon av oss då kunnat se vad personen hade svarade och då hade svaret inte varit anonymt. Därför hade vi en brevlåda där alla kunde lägga sina enkäter vilket gör att det inte gick att urskilja vem som hade lagt i vilken enkät.

Nyttjandekravet är även en etisk princip som är viktig att ha i beaktande vid genomförandet av en studie. Principen innebär att de uppgifter som framkommer endast får användas till den studie som personen har lämnat samtycke till och personuppgifter får inte lämnas ut till andra instanser (Vetenskapsrådet 2002:14). Eftersom vi inte har hanterat några personuppgifter i vår undersökning har vi inte haft detta problem. För att vår data inte ska kunna användas till något annat syfte än vår studie kommer vi att förvara enkäterna i ett låst utrymme där ingen obehörig kan komma åt dem.

Ytterligare en etisk aspekt som är viktig att ta ställning till i en studie är rätten till ett privatliv. Varje människa har rätt till ett privatliv och forskning fräntar inte individer denna rätt (Bryman 2011:137). Det var därför viktigt för oss att överväga om frågorna vi ställde blev för privata. Ämnet i sig kan vara känsligt och att besvara vilka uppfattningar en person har till en viss grupp kan vara privat. Något som är betydelsefullt i frågan om rätten till ett privatliv är samtyckekravet som menar att om personen ger samtycke har de godkänt att lämna ut sitt privatliv (ibid).

Ett etiskt förhållningssätt innebär inte enbart att reflektera kring de som besvarat vår enkät utan handlar även om de som förekom i vår studie, nämligen personer som erhåller ekonomiskt bistånd. Etik i forskning har som uppgift att skydda vissa grupper (May 2001:88). Frågan är därför hur de som vi studerat påverkas av vår studie. Ett sätt att se på det är att genom att synliggöra vilka attityder som finns till

de som erhåller ekonomiskt bistånd kan vi få en bild av deras livssituation. Ett annat sätt att se på det är att personer som redan är utsatta blir ännu mer utsatta och utpekade. Vi har försökt väga forskningens nytta och risk samt ställt oss frågan om vår studie kommer bidra med negativa konsekvenser för de personer studien belyser. Vi skriver en c-uppsats och vi tror därför inte att det kommer ge några direkta konsekvenser för biståndstagare. Att vi vänder oss till alla personer och inte enbart till personer som erhåller ekonomiskt bistånd är även en faktor som vi tror gör att biståndstagare inte blir lidande. Detta eftersom de inte behöver beskriva sin situation eller besvara några frågor. Vi är medvetna om att det finns en möjlighet att biståndstagare besvarat vår enkät då de tillhör allmänheten och därför är en del av vår population. Det finns en risk att dessa personer skulle kunna beröras negativt av vår undersökning. För att motverka detta har vi försökt ställa opartiska frågor där vi inte lägger värderingar om vad som är bra eller mindre bra. Vi ställde heller inga frågor kring eget biståndstagande eftersom vi ansåg att det blev för personliga frågor och inte var relevant för vår undersökning.

7. Teoretiska utgångspunkter

I vår uppsats har vi använt oss av Erving Goffmans och Paul Spickers teorier om stigmatisering. Detta för att förstå varför människor som erhåller ekonomiskt bistånd kategoriseras i samhället samt varför de stigmatiseras. Genom att använda oss av dessa teorier kan vi förstå varför det finns stigmatisering till personer som erhåller ekonomiskt bistånd, hur detta fungerar och vad det har för syfte.

Goffman (2011) är upphovsman till begreppet stigmatisering och menar att en kategorisering av människor förekommer i alla samhällen. Beroende på hur ett samhälle ser ut, vilka normer och värderingar som råder där skapas en allmän bild av vad som är normalt och onormalt. Att vissa samhällsgrupper stigmatiseras grundas i att majoriteten av personerna i denna grupp inte följer de normer som finns i samhället. De som erhåller ekonomiskt bistånd bryter mot normerna när de inte kan försörja sig själva och kan därmed bli stigmatiserade på grund av detta. Goffman (2011) menar vidare att stigman kan ses som en tillrättavisning som ska göra att människor som inte följer normerna ska uppleva en skamkänsla som har som syfte att det väcks en strävan och vilja att följa normerna. Stigma kan därför

ses som en disciplinerande åtgärd som finns i samhället och får individer att göra på ett önskvärt sätt. Detta är en process som genomsyrar hela samhället. Genom att personer som erhåller ekonomiskt bistånd stigmatiseras sänds ett budskap till dem att de inte betar sig enligt förväntningarna från samhället.

Den kategorisering som görs av allmänheten vid ett första intryck benämns som en *virtuell social identitet* och är den identitet eller kategori som personer ger sken av att tillhöra (Goffman 2011:10-11). Allmänheten kan vid en första anblick kategorisera personer och därmed stigmatisera dem för att de ger sken av att tillhöra gruppen som erhåller ekonomiskt bistånd. Detta gör även att allmänheten kategoriserar personer som inte erhåller ekonomiskt bistånd att tillhöra en stigmatiserad grupp. Hur den som utsätts för stigmatisering verkligen är benämns som personens *faktiska sociala identitet* och genom att allmänheten får veta mer om personen framkommer det om allmänhetens förväntningar stämde (ibid). Ett exempel skulle kunna vara att det finns negativa attityder till personer som trots att de erhåller ekonomiskt bistånd som bygger på falska grunder. Det vill säga att allmänheten tror att vissa personer erhåller ekonomiskt bistånd eftersom det är så de föreställer sig biståndstagare. Det kan sedan visa sig att dessa personer inte erhåller ekonomiskt bistånd och attityderna till dem grundar sig på felaktiga tolkningar. Om det finns en diskrepans mellan den virtuella och faktiska sociala identiteten sker en omklassificering av personen eftersom den inte var enligt förväntningarna. Detta kan ske i både positiv och negativ riktning (ibid). En person som antas tillhöra de som erhåller ekonomiskt bistånd kan omklassificeras till en icke stigmatiserad grupp när det framkommer att personen inte är biståndstagare. Om denna omklassificering sker i en negativ riktning då personen inte hade de förväntade egenskaperna kan personen ses som otillräcklig utifrån sin kategori och ett stigma uppstår (ibid).

För varje grupp som kategoriseras finns en uppfattning av vad som är vanligt förekommande och normalt i denna grupp. Det finns även en uppfattning om hur medlemmarna i gruppen är och därför finns en förväntan på hur personer ska vara och vilka egenskaper de ska ha. Denna kategorisering är något som sker automatiskt och det är oftast först om förväntningarna ställs på prov som personen som kategoriseras blir medveten om att den hade dessa förväntningar (Goffman 2011:9-10).

Hur stigmatiserande det är att avvika från samhällets normer skiljer sig från olika sociala sammanhang. I vissa sociala sammanhang är det mer accepterat att bryta mot vissa normer medan det i andra är mindre accepterat (Goffman 2011:140). Utifrån detta går det att se ett samband med att vissa människor anser att det är mindre stigmatiserande att erhålla ekonomiskt bistånd än andra. Därför går det även att säga att en specifik samhällskategori har en viss attityd till en annan. Teorin ger även en förståelse över att personer som tillhör samma kategori av människor dras till varandra då de upplever en samhörighet. Vad som är avvikande och normalt är därför något som är relativt eftersom det bestäms av vad som är normalt i vilket sammanhang (ibid:32).

Till de stigmatiserade personerna eller grupperna byggs det upp attityder. Dessa attityder inbegriper en negativ syn som till exempel att de inte är lika värdefulla som andra människor (Goffman 2011:12-13). Detta ger en förståelse över varför det finns negativa attityder till biståndstagare i samhället. Dessa attityder leder till ett diskriminerande handlande mot gruppen som en disciplinerande åtgärd (ibid). De attityder som finns till de som erhåller ekonomiskt bistånd kan därför förstås som ett sätt för att de ska komma ifrån biståndstagandet.

Stigmatiseringens effekter förekommer på olika nivåer i samhället. På individnivå verkar det som en tillrättavisning för den enskilda individen som upplever sig ha en avvikelse. Effekten på en samhällsnivå är att vissa grupper i samhället stigmatiseras. Genom att en hel samhällsgrupp stigmatiseras sänds det ett budskap till dem att de är avvikande från normerna och för att de ska betraktas som normala bör de förändras (Goffman 2011:141). Den allmänna synen på de som erhåller ekonomiskt bistånd kan därför innebära att en enskild person blir stigmatiserad men även att det finns en viss inställning till hela gruppen som erhåller ekonomiskt bistånd.

Goffmans teori om stigmatisering har fått kritik då den är generell och därför kan vara svår att applicera i specifika fall. Spicker har utvecklat Goffmans teori och kopplar stigmatisering till välfärdsstatens problem och fokus ligger på att förstå stigmatiseringen i förhållande till olika bistånd. Spicker (2011:31) beskriver att stigmatisering innebär att personer utmärks från mängden och att en social avvisning därmed sker. Det beskrivs vidare att stigmatiseringen utmärker

mottagare av bistånd och skadar deras rykte (ibid). Det går därför att förstå att personer som erhåller ekonomiskt bistånd stigmatiseras då de är mottagare av bistånd. Detta kan ha som följd att vissa personer som egentligen är berättigade biståndet inte söker eftersom de inte vill bli utsatta för stigma, detta benämns som *low take-up* (ibid:26). Teorin belyser att stigmatiseringen inte riktas till det ekonomiska biståndet i sig utan istället till biståndstagarna och de problem och egenskaperna de har (ibid:41-42). Stigmatisering är en medveten handling i samhället som har som syfte att människorna som utsätts för den ska följa normerna (Spicker 2011). Detta kan sända signaler till biståndstagarna att de är avvikande och bör förändra sitt beteende. Samhället och allmänheten har ständigt haft negativa känslor och varit skeptiska till personer som är avvikande från normerna (ibid). Det går därför att förstå att människor är kritiska till biståndstagare och att de har negativa känslor till biståndstagare eftersom de bryter mot normerna.

8. Resultat från enkätundersökningen

I detta avsnitt presenteras resultatet av den enkätundersökning vi har gjort. Presentationen omfattar generella resultat utifrån alla enkäter och även utifrån kön, ålder och utbildningsnivå. Resultaten har vi fått fram genom att slå samman olika frågor från enkäten och som helhet gjort att vi kommit fram till olika slutsatser. I enstaka fall har en fråga presenterats enskilt. I avsnittet presenteras inte alla resultat som undersökningen givit då det inte funnits utrymme för detta. Resultatet är baserat på vårt urval på totalt 142 enkäter. Det kompletta materialet som resultatet grundar sig på går att få tillgång till vid förfrågan. Det finns även en sammanställning av svaren på enkätfrågorna som bilaga. Tabellerna nedan visar antalet medverkande utifrån varje variabel.

<p>Kön</p> <p>Män: 69 st.</p> <p>Kvinnor: 73 st.</p>	<p>Åldersgrupper</p> <p>18-39 år: 58 st.</p> <p>40-64 år: 44 st.</p> <p>65 år och uppåt: 35 st.</p>	<p>Högsta utbildningsnivå</p> <p>Grundskola: 28 st.</p> <p>Gymnasium: 55 st.</p> <p>Universitet/högskola: 59 st.</p>
--	---	--

8.1 Hur ser spridningen av attityder ut till personer som erhåller ekonomiskt bistånd?

8.1.1 Fusk, nedvärderande syn och skamsenhet

Enkätundersökningen som gjorts visar tydliga tecken på att det finns negativa attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd i Helsingborg. De negativa attityderna präglas av att det finns en misstänksamhet till biståndstagare, att synen till dem är nedvärderande och att det finns en skamsenhet över att upp bära biståndet.

I vår undersökning svarade 65,5 % av de medverkande att de trodde att det är vanligt med fusk inom ekonomiskt bistånd vilket tyder på att det finns en misstänksamhet kopplat till ett biståndstagande. Resultatet visar även att 88 % av de medverkande trodde att det var vanligt att människor ser ner på de som erhåller ekonomiskt bistånd. Det var även 67 % av de tillfrågade som hade skämts över att berätta för andra om de levde på ekonomiskt bistånd vilket visar att biståndet är förknippat med skam. Detta är något som indikerar att det finns en negativ syn på biståndstagare i Helsingborg.

Ur ett historiskt perspektiv har synen på de fattiga präglats av misstänksamhet då arbetet med att hjälpa dem setts som en plikt (Egerö & Swärd 2008:21). Tidigare forskning påvisar att nästan 30 % i deras undersökning ansåg att många får bistånd på grund av fusk och 20 % ansåg att många biståndstagare egentligen inte är fattiga (Halleröd 2003:264). Vidare menar forskning att attityderna till biståndstagare är nedslående. Detta eftersom det finns en genomgående uppfattning bland den svenska befolkningen att biståndstagare egentligen inte är behövande av biståndet, att de får det på grund av fusk, att de är utslagna samt att de är lata och saknar ambitioner att påverka deras situation (Halleröd 1993:125-126). Med utgångspunkt från historiken och den tidigare forskningen är resultatet i vår studie inte förvånande. Den nedvärderande attityden till personer som erhåller ekonomiskt bistånd som är präglad av misstänksamhet och misstro har

funnits länge och den finns inte bara i Helsingborg som vår undersökning visat utan även i andra delar av Sverige.

8.1.2 Lathet, krav och bistånd på lagom nivå

Tidigare forskning menar att en vanlig uppfattning av biståndstagarna är att de erhåller ekonomiskt bistånd på grund av att de är lata (Swärd & Egerö 2008:285; Halleröd 2003:264; Starrin et al. 2003:24-25). Lathet kan beskrivas som att de får bistånd på grund av lättja samt att de saknar ambitioner (Starrin et al. 2003:24-25). Det kan även beskrivas som att de är samhället till last och är parasiter (Swärd & Egerö 2008:285). Vår studie har visat att nästan var fjärde person tror att en av de huvudsakliga anledningarna till ett långvarigt biståndstagande är *lathet*. Frågan kan ställas om vårt resultat kan anses som vanligt eller ovanligt förekommande. Vad som är vanligt eller ovanligt i olika sammanhang är relativt och resultatet i denna fråga kan vara anmärkningsvärt oavsett om det anses vara en vanligt förekommande attityd eller inte. I tidigare forskning framkommer det att 20 % av de tillfrågade i en undersökning angav att de tyckte att de personer som erhåller ekonomiskt bistånd är lata (Halleröd 2003:264). I detta resultat görs ingen värdering i om denna attityd är vanlig eller ovanlig. I en annan undersökning framkommer det att en fjärdedel ansåg att de är lata och där görs en värdering att detta är många (Swärd & Egerö 2008:285). Eftersom vårt resultat visar att nästan var fjärde person uttryckte att personer som erhåller ekonomiskt bistånd bland annat får det på grund av att de är lata borde det vara rimligt att säga att detta är en vanlig attityd i Helsingborg. Detta resultat stämmer därför överens med forskning som tidigare gjorts på detta.

Historiskt sett har grunden till om fattiga fått hjälp varit baserat på om de förtjänat det eller inte. Under fattigvårdshjälpen på 1800-talet och början av 1900-talet beskrevs detta som värdigt och ovärdigt fattiga där de värdigt fattiga fick hjälp men inte de ovärdigt fattiga (Swärd & Egerö 2008:115-116). Ett historiskt perspektiv visar därför att det funnits krav på motprestationer samt att de fattiga var tvungna att förtjäna ekonomisk hjälp. I vår undersökning kan vi se att denna tanke om krav på motprestationer och att fattighjälpen ska förtjänas finns kvar även idag. Detta eftersom resultatet i vår undersökning visade att 5 % av de tillfrågade tyckte att det inte ska ställas krav för att få ekonomiskt bistånd. Alltså var det

95 % av de svarande som angav olika krav de tyckte skulle ställas på biståndstagare. Utifrån detta resultat går det därför att säga att det finns en attityd om att det är betydelsefullt att uppfylla vissa krav för att få ekonomiskt bistånd. I vår enkät fanns en fråga vad ett långvarigt biståndstagande (mer än 10 månader) huvudsakligen berodde på. I denna fråga var *lathet* angivet som ett alternativ på 23 % av alla enkäter vilket motsvarar att nästan var fjärde person svarade detta. Ifall frågorna om krav och lathet ställs i förhållande till varandra går det att se en viss motstridighet i de tillfrågades uppfattningar. Å ena sidan anser en stor del av de svarande att det ska ställas krav för att få ekonomiskt bistånd, medan en fjärdedel anser att de är lata. Vi ställer oss därför frågan om huruvida den fjärdedelen som angivit att ett långvarigt biståndstagande beror på lathet anser att biståndstagare inte lever upp till de krav som finns eller att kraven borde vara strängare.

I enkätundersökningen ställdes även en fråga om det är för lätt, lagom eller för svårt att få ekonomiskt bistånd. Bland de tillfrågade svarade 56 % att de trodde att det var *lagom*. Vad detta svar visar på kan vara svårt att tyda. Vi skulle kunna anta att personer som inte har någon uppfattning om svårighetsgraden i att få ekonomiskt bistånd har svarat detta alternativ, men också de som har kunskap om detta och anser att det är lagom. Det som vi får ut av alternativet *lagom* kan vara att personer är tillfreds med detta och inte uttrycker någon uppfattning om det är för lätt eller för svårt att få bistånd. Eftersom majoriteten anser att det är lagom svårt/lätt att få ekonomiskt bistånd finns det därför skäl att tro att de också anser att de krav som ställs på dem ligger på en lagom nivå. Av alla medverkande i undersökningen var det 9 personer som ansåg att det ska ställas olika krav på personer som erhåller ekonomiskt bistånd som även ansåg att de är lata och att biståndet är för lätt att få.

8.1.3 Kategorisering av biståndstagare

I vår undersökning ställdes en fråga till de medverkande vilka de trodde var de vanligaste förekommande biståndstagarna. Resultatet visade att 10 % av de tillfrågade svarade att det inte går att säga att någon specifik grupp människor erhåller ekonomiskt bistånd. I frågan gick det även att välja *ingen av dessa alternativ* men detta var inte ifyllt på någon av enkäterna. Det är en liten del av de

tillfrågade som svarat att det inte går att säga någon specifik grupp eller andra alternativ än de som föreslogs på enkäten. Vår empiri visar därför att det finns en stor andel personer i Helsingborg som tror att vissa samhällsgrupper som erhåller ekonomiskt bistånd är vanligare än andra. Det finns därmed en attityd i Helsingborg att det går att kategorisera vilka personer som är vanliga som biståndstagare.

Att det går att kategorisera biståndstagare framkom i vår undersökning. Vår empiri visade inte bara detta utan även vilken som var den vanligaste kategorin. Det var 58 % av de tillfrågade i undersökningen som trodde att invandrare var vanligt förekommande biståndstagare. Det var även 44 % av de tillfrågade som tyckte att ett rimligt krav för att få ekonomiskt bistånd var att vid behov delta i SFI (Svenska för invandrare). Utifrån detta går det att se att det finns en uppfattning hos de som medverkade i vår undersökning att invandrare är vanliga biståndstagare och för att de ska få biståndet är ett rimligt krav att lära sig det svenska språket.

Tidigare forskning visar att invandrare är överrepresenterade bland de som erhåller ekonomiskt bistånd (Halleröd 2003:242). Detta är forskning som är 11 år gammal vilket gör att det kan vara annorlunda idag. Ifall invandrare inte är överrepresenterade som biståndstagare idag kan vi se att de var det för 11 år sedan vilket kan ha lett till att attityderna ser ut som de gör idag. Detta eftersom attityderna grundar sig på människors erfarenheter (Nationalencyklopedin 2013-11-07).

8.1.4 Arbete kopplat till ekonomiskt bistånd

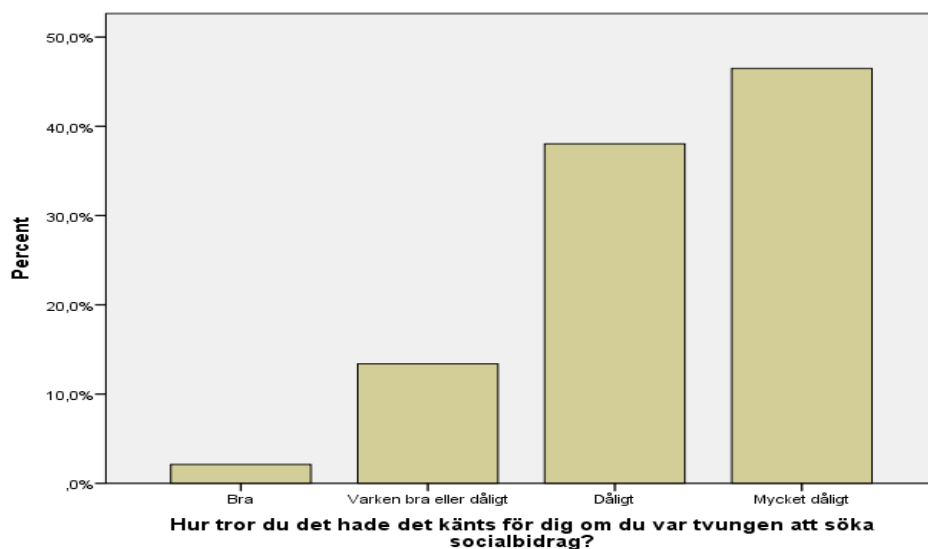
I vår undersökning har det framkommit att arbete i stor utsträckning förknippas med rätten till ekonomiskt bistånd. Arbets sökande ses som en av de vanligaste biståndstagarna och för att få ekonomiskt bistånd är det viktigt att aktivt söka arbeten. Resultatet visar även att brist på arbeten på arbetsmarknaden ses som en huvudsaklig anledning till ett långvarigt biståndstagande.

I vår undersökning angav 72 % av de som medverkade att ett rimligt krav att ställa på personer som erhåller ekonomiskt bistånd är att de aktivt ska söka arbeten. Detta var det mest förekommande svaret på den frågan och det går därför

att se att det var ett viktigt krav som framkom i vår undersökning. Det var 45 % av de medverkande som svarade att *arbetssökande* var en av de vanligaste förekommande biståndstagarna. Detta var det alternativet som var näst vanligast som svar. I frågan om vad de tillfrågade trodde ett långvarigt biståndstagande (mer än 10 månader) huvudsakligen berodde på var det mest förekommande svaret *brist på arbeten på arbetsmarknaden* som 64 % av de tillfrågade angav. I denna fråga var även *arbetslöshet* förekommande och 37 % av de tillfrågade svarade detta. Utefter dessa resultat går det att se att ekonomiskt bistånd är förknippat i Helsingborg med att ha ett arbete eller att göra ansträngningar för att få ett. Detta eftersom ett stort antal personer angav alternativ som är kopplade till arbete i dessa tre frågor.

8.1.5 Känslan av att själv söka ekonomiskt bistånd

Vid frågan om hur de svarande trodde att de hade känt sig om de var tvungna att söka ekonomiskt bistånd svarade 84,5 % att det hade känts *dåligt* eller *mycket dåligt*. Denna attityd är alltså stark i Helsingborg. *Mycket bra* fanns också med som ett alternativ i enkätundersökningen, men då ingen valde det finns det inte redovisat i nedanstående diagram. Stapeldiagrammet nedan visar fördelningen över hur de medverkande besvarade denna fråga.

8.1.6 Vem bär ansvaret, individen eller samhället?

Den huvudsakliga uppfattningen i Helsingborg om orsaken till att personer erhåller ekonomiskt bistånd är att det i större utsträckning är individuella faktorer än samhällsfaktorer. Att det i större utsträckning beror på individuella faktorer ger även frågan om personer som erhåller ekonomiskt bistånd får skylla sig själva indikationer på. Dock går det att urskilja en motsägelsefullhet kring detta i frågan om vad ett långvarigt biståndstagande beror på.

Tidigare forskning visar att den generella synen på fattigdom inbegriper att det är ett individuellt problem då det beror på individuella misslyckanden. Personerna som är fattiga är själva orsaken till det och det beror inte på kriser i samhället (Starrin et al. 2003:27). Internationell forskning menar att det finns en trend i västvärlden att individualisera strukturella problem (Ulmestig 2007). I vår studie fanns frågan om socialbidrag huvudsakligen beror på individuella faktorer eller samhällsfaktorer. Vårt resultat visar att 56 % av de tillfrågade svarade att det berodde på individuella faktorer och 38 % att det berodde på samhällsfaktorer. Historiskt skådat har fattigdom setts som ett individuellt problem då fattigdomen till hög grad betraktades som självförvållad (Swärd & Egerö 2008:114). Det går därför att bekräfta att vårt resultat i Helsingborg stämmer överens med resultatet som tidigare forskning kommit fram till samt hur det sett ut historiskt.

Vid frågan om vad ett långvarigt biståndstagande (mer än 10 månader) berodde på fanns det olika alternativ de svarande kunde välja mellan. En del alternativ indikerade att det berodde på individuella faktorer och andra indikerade samhällsfaktorer. Det alternativ som var mest förekommande som svar i denna fråga var att ett långvarigt biståndstagande huvudsakligen berodde på *brist på arbeten på arbetsmarknaden* som 91 personer av de svarande angav, vilket motsvarar 64 % av alla medverkande. Som ett annat alternativ i frågan fanns också *arbetslöshet*, men detta var mindre förekommande som svar. Att välja arbetslöshet tolkar vi som ett alternativ som är mer kopplat till att vara individuella faktorer än samhällsfaktorer. Att då det mest förekommande svaret var brist på arbeten på arbetsmarknaden är anmärkningsvärt eftersom det indikerar på samhällsfaktorer och därmed inte stämmer överens med vårt tidigare

resultat. I frågan om biståndstagare får skylla sig själva visade vår studie att 49 % av de tillfrågade svarade *delvis* och 44 % *nej*. Vad alternativet *delvis* syftar till kan vara svårt att få klarhet i. *Delvis* som svar tolkar vi som att det beror på sammanhanget, men också att det är ett ja under vissa omständigheter och ett nej under vissa. Skulle vi tolka svaret som ett ja under vissa omständigheter kan vi säga att de tillfrågade anser att de får skylla sig själva ibland. Ifall majoriteten anser detta stämmer det överens med vad majoriteten i frågan om vad den huvudsakliga anledningen till att personer erhåller ekonomiskt bistånd svarade. Detta eftersom ifall de får skylla sig själva är ett tecken som visar på att uppbärandet av ekonomiskt bistånd beror på individuella faktorer.

8.1.7 Missbrukare som biståndstagare

Flera av våra enkätfrågor har belyst missbruk kopplat till biståndstagande. Dessa frågor visar att det inte är en ovanlig uppfattning att en av de vanligaste förekommande biståndstagarna är missbrukare, att ett rimligt krav är att kunna krävas på ett nykterhetsintyg för att få biståndet, samt att ett långvarigt biståndstagande kan bero på missbruk. Dessa åsikter är inte i majoritet men frekvensen på dessa svar ligger mellan 29 % och 42 % vilket betyder att det ändå är en betydande del av de som varit med i vår undersökning som faktiskt har dessa uppfattningar.

Av de tillfrågade i vår undersökning svarade 29 % att ett rimligt krav för att få bistånd är att kunna krävas på nykterhetsintyg. Detta kan sättas i sammanhang och förstås i ett historiskt perspektiv. Förr delades de fattiga upp i värdigt och ovärdigt fattiga där de som var ovärdigt fattiga inte förtjänade någon hjälp eftersom de själva ansågs vara orsaken till fattigdomen (Swärd & Egerö 2008). Det vår undersökning visar kan därför förstås med att ett rimligt krav på en person som har ett missbruk är att kunna krävas på ett nykterhetsintyg vid ett biståndstagande. Detta visar att tankarna kring fattigvårdsfrågan till viss del lever kvar då det ska finnas krav på att förtjäna ekonomiskt bistånd.

8.2 Finns det någon skillnad i attityder utifrån kön, ålder, utbildningsnivå och i så fall vilka?

Resultatet i vår undersökning visar att det finns vissa skillnader i attityderna

utifrån kön, ålder och utbildningsnivå även om skillnaderna inte varit lika frekvent förekommande. Kön är den variabel vi har kunnat identifiera minst skillnader där det endast gått att urskilja skillnader i enstaka frågor. Ålder är den variabel som gått att se flest och tydligast skillnader i. Det har även gått att se skillnader utifrån utbildningsnivå i en del frågor. Nedan följer en presentation av attityderna utifrån dessa tre variabler.

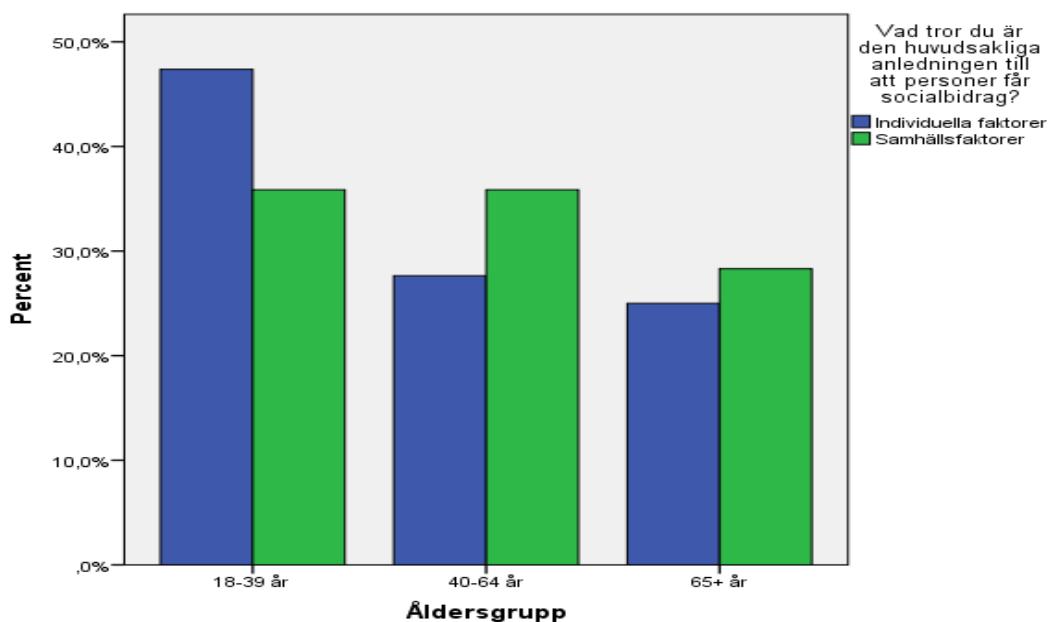
Tidigare forskning har pekat på att det inte finns någon generell skillnad i mäns och kvinnors attityder till ekonomiskt bistånd (Halleröd 1993:116). Resultatet i vår undersökning visar att det i enstaka fall fanns skillnader i attityder mellan könen. Männens svarade i större utsträckning än kvinnorna att de trodde att en av de vanligaste förekommande biståndstagarna var *ungdomar*. Det var 20 män respektive 10 kvinnor som angav detta. En annan skillnad mellan könen är att kvinnorna hade större svarsfrekvens på alternativet *ensamstående mödrar* än männen då 30 kvinnor svarade detta i jämförelse med 20 män. I detta exempel går det att urskilja en skillnad i attityderna utifrån kön.

I vår undersökning svarade 3 personer *bra* vid frågan om hur de tror det hade känts för dem om de var tvungna att söka ekonomiskt bistånd. Det är inte många till antalet som angav detta, men det anmärkningsvärda är att dessa 3 personer var män. Forskning visar att kvinnor upplever mer skam i förhållande till ekonomiskt bistånd än vad män gör (Starrin et al. 2003:24). Vårt resultat kan därför placeras och förstås genom denna forskning eftersom en liknande fråga belyses.

Tidigare forskning har pekat på att unga personer tenderar till att ha mer negativa uppfattningar om ekonomiskt bistånd i jämförelse med andra åldersgrupper (Halleröd 1993:117). Tidigare forskning har även kommit fram till att äldre personer i större grad relaterar ekonomiskt bistånd med stigmatisering (Halleröd 2003:258). I vår undersökning var ålder den variabel där det gick att urskilja flest skillnader i attityderna. Utefter tidigare forskning samt vårt resultat ges en bild av att det finns skillnader i attityderna till de som erhåller ekonomiskt bistånd utifrån ålder.

I vår undersökning svarade 15 personer från åldersgruppen 18-39 år att de tyckte att ett rimligt krav att ställa på de personer som erhåller ekonomiskt bistånd är att de inte ska ha någon annan som kan försörja dem. I samma fråga var det 17 personer från åldersgruppen 65 år och uppåt som svarade det. Detta är anmärkningsvärt eftersom den yngre åldersgruppen är markant fler till antalet i jämförelse med den äldre åldersgruppen. Att den äldre åldersgruppen ändå är fler till antalet i detta alternativ gör att det går att se skillnader i attityderna mellan dessa åldersgrupper i denna fråga.

Om de tillfrågade i vår undersökning trodde att det var *individuella faktorer* eller *samhällsfaktorer* som var den huvudsakliga anledningen till att personer får ekonomiskt bistånd svarade 56 % av dem individuella faktorer och 38 % samhällsfaktorer. I detta resultat går det att se skillnader i attityderna utifrån ålder. Personerna i åldersgruppen 18-39 år svarade i större utsträckning att de trodde att den huvudsakliga anledningen till att personer får ekonomiskt bistånd är individuella faktorer. De andra två åldersgrupperna svarade istället i större utsträckning att de trodde att den huvudsakliga anledningen var samhällsfaktorer. I histogrammet nedan går det att utläsa denna skillnad mellan åldersgrupperna då stapeln som indikerar individuella faktorer är högst i åldersgruppen 18-39 år medan den är lägst i de andra två åldersgrupperna.

De skillnader som kunnat urskiljas i vårt resultat utifrån ålder går att sätta i ett historiskt perspektiv. De attityder som finns till de som erhåller ekonomiskt bistånd kan grunda sig i hur biståndet tidigare fungerat. Personer från de olika åldersgrupperna i vår undersökning har vuxit upp under olika epoker i samhället och det har då funnits olika syn på fattiga och till hur fattigdom ska hanteras vilket kan ha präglat deras syn. Detta kan vara en förklaring till att resultatet i vår undersökning funnit flest skillnader utifrån ålder.

Tidigare forskning visar att personer som har universitetsutbildning som sin högsta utbildning har mer positiva attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd och personer som har grundskola som sin högsta utbildning har mer negativa attityder (Halleröd 1993:118). I vår undersökning kunde vi även här se att personer med olika utbildningsnivåer hade olika attityder till biståndstagare. Attityden var olika beroende på utbildningsnivå i frågan om beloppet för det ekonomiska biståndet var för lågt, för högt eller lagom. I denna fråga svarade 3 % av personerna som besvarade enkäten att det var *för högt*. Dessa 3 % bestod av 3 personer med grundskola som högsta utbildningsnivå och 1 person med gymnasium som högsta utbildningsnivå. Det var alltså ingen med universitetet/högskola som högsta utbildningsnivå som hade svarat detta alternativ.

Vi kan även se att det finns olika attityder utifrån utbildningsnivå i frågan om vilka de vanligaste personerna som erhåller ekonomiskt bistånd är. Hos både de som hade grundskola och gymnasium som högsta utbildningsnivå var det mest förekommande svaret *invandrare* i frågan om vilka de trodde var de vanligaste biståndstagarna. För de som hade universitet/högskola som högsta utbildningsnivå var istället det vanligaste alternativet *sjukskrivna*. Denna skillnad är även något som visas i frågan om vad ett långvarigt bidragstagande huvudsakligen beror på. De tillfrågade med grundskola och gymnasium som högsta utbildningsnivå var det vanligaste svaret *brist på arbeten på arbetsmarknaden* men hos de som har universitet/högskola som högsta utbildningsnivå var det vanligaste alternativet istället *ohälsa*. Vi kan alltså i vårt resultat se att personer med universitet/högskola som högsta utbildningsnivå har en annan attityd till personer som erhåller ekonomiskt bistånd än de som har grundskola och gymnasium som högsta utbildningsnivå. I Helsingborg har 32 % av befolkningen

universitet/högskoleutbildning (Statistiska Centralbyrån 2013). Därför går det med en stor försiktighet att anta att en så stor mängd av befolkningen har denna uppfattning.

9. Analys

Vår studie har synliggjort mönster av attityder i Helsingborg och vi vill nu lyfta dessa attityder vidare. I detta avsnitt presenterar vi exempel på de attityder som visar tecken på stigma och vi kommer även göra en analys om hur denna stigmatisering kan förstås.

9.1 Visar attityderna tecken på stigma och i så fall hur kan de förstås?

Vi har kunnat urskilja attityder i Helsingborg som inbegriper att det finns en negativ och misstroende syn till personer som erhåller ekonomiskt bistånd. Denna syn innebär bland annat att biståndstagare är lata och får biståndet genom fusk. Att se personer som mindre värdefulla än andra och därmed ha en negativ attityd till dem är förknippat med att en stigmatisering uppstår (Goffman 2011:12-13). Stigmatisering är en upplevelse och känsla av förnedring (Spicker 2011:6). Det går alltså att se tecken på stigma i de attityder som finns i Helsingborg. Stigmatiseringen grundar sig i att allmänheten gör en nedvärderande utpekning av en grupp eller en individ. Utpekningen sker då gruppen eller individen inte följer samhällets normer och de förväntningar som finns på dem (Goffman 2011:139). Vi kan alltså förstå att de stigmatiserande attityderna som finns till biståndstagare i Helsingborg baseras på att de inte följer normerna. Stigmatisering genomsyrar hela samhället och ger effekter både på individ och samhällsnivå. På individnivå fungerar den som en tillrättavisning för individer som ger sken av att vara avvikare. På samhällsnivå verkar den genom att grupper i samhället stigmatiseras och det sänds då ett budskap till dem att de är avvikande från normerna och att de bör förändras (Goffman 2011). Utifrån detta resonemang går det att förstå att detta tankesätt är internaliserat hos personer och att en stigmatisering av biståndstagarna sker automatiskt för att de ska följa normerna. Denna stigmatisering och nedvärderande syn till personer som erhåller ekonomiskt bistånd går att förstå då samhället ständigt varit skeptiska och fränstötande samt haft negativa känslor till människor som varit avvikande från normer i samhället (Spicker 2011:52).

Vi har också kunnat se tecken på stigma i attityderna som framkommit i Helsingborg då resultatet visade att personer ser ner på de som erhåller ekonomiskt bistånd samt att de hade skämts att berätta om de uppbär bistånd för andra personer. Detta kan förstås genom att stigmatisering sker antingen till biståndstagare eller till biståndet som en samhällstjänst. Inom socialtjänsten inbegriper stigmatiseringen snarare de problem och egenskaper individerna som uppbär biståndet än själva biståndet (Spicker 2011:41-42). Utefter detta går det att förstå att en ändring av namnet på ekonomiskt bistånd inte förändrar allmänhetens attityder eftersom stigmatiseringen är kopplad till de personer som uppbär biståndet och inte till biståndet i sig. Att det är personerna och inte biståndet i sig som stigmatiseras kan även förstås genom att allmänheten uppfattar att biståndstagarna inte uppfyller de krav och förväntningar som finns på dem. Genom att ha en problematik och egenskaper som gör att det inte kan försörja sig själva avviker de från samhällsnormerna och därmed stigmatiseras (Goffman 2011).

En norm i dagens samhälle är att personer ska kunna försörja sig själva genom arbete (Goffman 2011). Vi har kunnat urskilja mönster av attityder som indikerar på att personer som erhåller ekonomiskt bistånd ska arbeta och kunna försörja sig själva. I detta sammanhang blir då de som erhåller ekonomiskt bistånd avvikare i samhället eftersom de inte följer de rådande normerna (ibid:139). Människors attityder och den stigmatisering som medför kan fungera som en tillrättavisning för personer som erhåller ekonomiskt bistånd (Goffman 2011). Stigmatiseringens syfte kan ses som ett försök att få människor att arbeta. Genom detta kan stigmatiseringen verka som en form av social kontroll där människor drivs till att följa normer som råder i samhället (Spicker 2011:60-61). Genom att det finns en rådande attityd till de som erhåller ekonomiskt bistånd som är att de borde försörja sig själva kan det leda till en strävan för biståndstagare att följa denna norm. Utifrån detta resonemang går det att få en förståelse över varför denna stigmatisering finns i samhället och vilken uppgift den har.

Ett mönster av attityder går att identifiera i Helsingborg som menar att personer som erhåller ekonomiskt bistånd går att kategorisera till specifika grupper. Det framkommer även att vissa av dessa kategoriseringar är vanligare än andra. Att

dessa attityder finns kan förstås genom att kategoriseringar förekommer i alla samhällen och kategoriseringar grundas i de normer och värderingar som råder (Goffman 2011). Attityderna som synliggjorts i Helsingborg visar att invandrare var den kategoriseringen som var vanligast. En stigmatisering uppstår vid ett normbrytande beteende från en grupp eller en individ och stigman är den negativa stämplingen som den eller de avvikande tillskrivs (ibid). Det går därför att se att den allmänna attityden till invandrare som synliggjordes visar tecken på stigmatisering då attityden innebar en negativ utpekning då de ansågs som vanliga biståndstagare. Stigmatiseringen som finns till invandrare gör att inte endast de invandrare som erhåller ekonomiskt bistånd blir drabbade utan även de invandrare som inte är biståndstagare. Detta sker då invandrare ses som vanligt förekommande biståndstagare och gruppen kategoriseras. Detta eftersom det finns en tro att de tillhör de som erhåller ekonomiskt bistånd. Denna kategorisering kan benämnas som *virtuell social identitet* och är den identitet som personer tillskrivs utifrån den kategori de ger sken av att tillhöra (ibid:10-11). En invandrare kan därför bli kategoriserad av allmänheten som att tillhöra de som får ekonomiskt bistånd även om personen egentligen inte gör det. Om det framkommer att kategoriseringen skedde på falska grunder görs en omklassificering av personen och den tillskrivs istället den rätta identiteten och detta benämns som *faktiska sociala identitet* (ibid). För de invandrare som inte erhåller ekonomiskt bistånd försvinner kategoriseringen av dem som biståndstagare när det framkommer att de inte får ekonomiskt bistånd. Den faktiska sociala identiteten uppkommer i mötet mellan människor (ibid). Det går därför att förstå att de negativa attityderna som finns till en enskild invandrare först motbevisas om det framkommer att den inte får ekonomiskt bistånd. Det finns därför en risk att personer inte får del av den *faktiska sociala identiteten* utan endast den *virtuella sociala identiteten* och därmed att stigmatiseringen kvarstår.

En attityd som synliggjordes i Helsingborg var att det fanns starka negativa känslor förknippat med att själv söka ekonomiskt bistånd. Stigmatisering kan väcka negativa och skamfyllda känslor hos personer som utsätts för den (Goffman 2011). Det går därför att förstå att det finns stigmatisering kring de negativa känslorna som framkom i Helsingborg som var förknippat med ett biståndstagande. Dessa känslor går att förstå utifrån begreppet *low take-up*.

Begreppet syftar till att allmänheten undviker vissa tjänster i samhället som är stigmatiserande, till exempel ekonomiskt bistånd för att de inte vill tillskrivas en stigmatiserad roll. Detta gör att en del personer som egentligen har rätt till ekonomiskt bistånd inte söker det eftersom det är stigmatiserande (Spicker 2011:26). Det går utifrån detta att förstå att ett biståndstagande är stigmatiserande och att personer därför i stor utsträckning drar sig för att söka biståndet. Attityder till biståndstagare leder därför till att det antagligen finns personer i Helsingborg som inte söker ekonomiskt bistånd även om de kanske egentligen är berättigade biståndet.

Resultatet har visat mönster av skillnader i attityderna till de som erhåller ekonomiskt bistånd utifrån kön, ålder och utbildningsnivå i Helsingborg. Utifrån resultatet går det även att tyda att stigmatisering förekommer i olika utsträckning utifrån kön, ålder och utbildningsnivå. Det vill säga att det är accepterat i olika utsträckning att vara biståndstagare utifrån vilket sammanhang personer befinner sig i. Detta går att förstå eftersom vad som betraktas som ett avvikande beteende skiljer sig från olika sociala sammanhang (Goffman 2011:140). I de olika sociala sammanhangen finns det olika spelregler som påverkar personer att tycka och vara på ett visst sätt (ibid:9). Resonemanget ger en förståelse över att resultatet i Helsingborg synliggjort att biståndstagare är stigmatiserade i olika grad beroende på människors kön, ålder och utbildningsnivå. Detta eftersom personers attityder och normer anpassas efter vilket sammanhang de verkar i. Utefter detta går det även att förstå att vissa personer i samhället drabbas av stigmatisering till en högre grad än andra. Detta bekräftar Spicker (2011:59) då han menar att stigmatiseringen i större utsträckning drabbar personer med låg status.

10. Slutdiskussion

Genom denna studie har vi uppfyllt vårt syfte då vi i Helsingborg synliggjort mönster i attityder till personer som erhåller ekonomiskt bistånd. För att besvara frågeställningen om hur spridningen av attityder ser ut till personer som erhåller ekonomiskt bistånd har vi genom en enkätundersökning fått fram olika uppfattningar kring detta som bildat underlag till de mönster i attityder vi kunnat lyfta fram. Vår undersökning har bland annat visat att personer i Helsingborg i

stor utsträckning kunnat relatera ekonomiskt bistånd med att ha ett arbete eller försöka få ett. Vi har även kunnat se att personers attityder i Helsingborg till större del menar att det är individuella faktorer som gör att personer får ekonomiskt bistånd än samhällsfaktorer. I vår studie har vi även kunnat urskilja att det går att kategorisera vilka personer som är vanligast förekommande som biståndstagare. För att besvara frågeställningen om det finns någon skillnad i attityder utifrån kön, ålder och utbildningsnivå har vi jämfört attityderna utifrån dessa variabler. Vårt resultat visade inte stora attitydskillnader utifrån kön. En möjlig anledning till detta tror vi skulle kunna vara att det finns en strävan efter jämställdhet mellan könen i dagens samhälle som gjort att könen blivit lika i sitt handlande och tankesätt. De flesta attitydskillnader kunde vi se utifrån ålder. Dessa skillnader tänker vi skulle kunna grunda sig i att personerna i de olika åldersgrupperna vi jämfört är i olika generationer och växt upp under olika samhällsförhållanden som sedan skapat olika attityder. Vi kunde se vissa attitydskillnader utifrån utbildningsnivå. Vi kan tänka oss att dessa skillnader skulle kunna bero på att personer med högre utbildning har ett mer kritiskt förhållningssätt. För att besvara frågeställningen om attityderna visar tecken på stigma har vi lyft fram dessa och även förklarat hur de kan förstås. Exempelvis var det endast ett fåtal av de tillfrågade som svarade att de tyckte att beloppet för ekonomiskt bistånd var för högt och här gick det inte att urskilja stigmatisering. Ett exempel på ett resultat i vår studie som visar tecken på stigma var där 89 % av de medverkade svarade att det hade känts dåligt eller mycket dåligt om de var tvungna att söka ekonomiskt bistånd.

Resultatet i vår undersökning visar att många attityder som funnits historiskt sett till biståndstagare lever kvar än idag. Vi kan dock se att personer med universitet/högskola som högsta utbildning har en mer positiv attityd till biståndstagare som kan visa på att personer genom att utbilda sig kan få en annan attityd i denna fråga. Vi kan också se att det finns olika attityder i olika generationer därför går det att anta att attityderna kommer att förändras med tiden. Stigmatiseringen som vårt resultat har visat att personer i Helsingborg har till de som erhåller ekonomiskt bistånd har kanske både för och nackdelar. Det skulle kunna vara så att denna stigmatisering till en viss grad behövs i samhället för att människor ska känna sig mer manade att följa de normer som finns.

Stigmatiseringen kanske också behövs för att det ska kännas obekvämt att söka ekonomiskt bistånd vilket därmed medför att mindre personer gör det. Denna stigmatisering kan dock medföra negativa konsekvenser för personer som blir föremål för den. Personer som redan befinner sig i en trängd livssituation kan få det mer påfrestande och därmed kan få det ännu svårare. Som vi tidigare nämnt är en av stigmatiseringens syfte att göra så att personer som erhåller ekonomiskt bistånd vill ändra sig och följa de normer som finns i samhället. Ifall denna stigmatisering behövs i samhället för att den bidrar till att minska personers villighet att söka ekonomiskt bistånd kan frågan ställas om det är ett effektivt sätt. Det går även att ifrågasätta om stigmatiseringen faktiskt har den effekten. Vidare kan frågan ställas om stigmatiseringen ger mer skada för personer som utsätts för den än det hjälper dem.

Om vi hade haft mer tid och därmed kunnat göra vårt arbete mer omfattande hade vi haft möjlighet samla in fler enkäter. Då hade vi fått ett större urval och haft möjlighet att använda statistiska hjälpmedel till att beräkna om några av våra resultat var statistisk signifikanta. Hade vi samlat in fler enkäter hade vi även haft möjlighet att generalisera våra resultat till Helsingborg på ett mer genomgripande och starkare sätt eftersom ett större urval ger ett mer slående resultat. Om vi hade haft mer tid till vårt förfogande hade vi även kunnat ha öppna frågor i vår enkät där de svarande själva fick skriva vad de ansåg om en fråga och inte enbart fylla i olika alternativ. En anledning till att vi inte gjorde detta var att vi antagligen hade fått stort bortfall på dessa frågor då de kräver längre tid vilket många av de som besvarade enkäten inte hade. Ifall vi gjort på detta sätt hade det kanske lett till att vi fått ännu mer intressant och användbart material.

Som vi inledningsvis nämnde i uppsatsen är vårt undersökningsområde intressant och behöver ständigt fortgå för att vara aktuellt och relevant med tanke på att samhället är i ständig förändring. Genom denna uppsats har vårt resultat bidragit med ytterligare kunskap kring ämnet och har skapat en förståelse över hur attityderna till de som erhåller ekonomiskt bistånd ser ut i Helsingborg. Med tanke på att dessa attityder inte enbart påverkar de som utsätts för dem utan även det sociala arbetets organisering och samhället i stort är forskningen kring attityder till biståndstagare relevant för hela samhället att ta del av.

Genom vår undersökning har vi enbart undersökt en del av ekonomiskt bistånd i stort. Det finns andra ingångar, perspektiv och frågeställningar som kunnat undersökas. En liknande undersökning skulle kunna göras i andra städer i Sverige och det skulle också kunna göras undersökningar med andra variabler än kön, ålder och utbildningsnivå. En möjlighet skulle även kunna vara att attityderna analyserades utifrån andra teorier än Goffmans och Spickers teorier om stigmatisering, som till exempel Bourdieus teori om kapital. Genom att använda andra teorier eller perspektiv genom undersökningen finns det en möjlighet att ett annat resultat framkommit. Detta eftersom beroende på vilka teorier och perspektiv som används går det komma fram till olika resonemang och analyser. Om vi till exempel hade koncentrerat oss på ett rättighetsperspektiv under arbetet som vi i problemformuleringen lyfter fram hade vårt resultat kunnat se annorlunda ut. Genom att vi valt att koncentrera oss på stigmatisering har vi haft det i fokus och kanske inte sett annan intressant och betydelsefull information. En studie skulle kunna göras där målet enbart är att få fram attityder och inte koppla dem till stigmatisering eller jämföra dem med olika variabler. I vår studie har fokus varit att undersöka attityder i Helsingborg. Framtida undersökningar skulle istället kunna fokusera på de som erhåller ekonomiskt bistånd. Därmed skulle det kunna undersökas hur biståndstagare upplever attityderna till dem och om de påverkar dem i deras tankesätt kring deras biståndstagande. Om en sådan studie görs skulle vi kunna få svar på hur de attityder vi fått fram i vår undersökning påverkar de som erhåller ekonomiskt bistånd.

11. Referenslista

- Akademiförbundet SSR (1999). Yrkesetiska riktlinjer för socionomer.
- Bergmark, Åke & Bäckman, Olof (2007). ”Socialbidragstagandets dynamik – varaktighet och utträden från socialbidragstagande under 2000- talet”. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 2-3, sid: 134-152.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder. 2., [rev.] uppl.* Malmö: Liber.
- Goffman, Erving (2011). *Stigma: den avvikandes roll och identitet. 3. uppl.* Stockholm: Norstedt.
- Halleröd, Björn (red.) (1993). *Konsensusuell fattigdom: en studie av konsumtion och attityder till konsumtion.* Umeå: Univ. (Frans: Detta är rätt källa, vi glömde bara punkten)
- Halleröd, Björn (2003). ”Varför får folk socialbidrag? Analys av socialbidragstagandets bestämningsfaktorer”. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 2-3, sid: 238-266.
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning.* Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin (2013) ”Attityd” (elektronisk), <<http://www.ne.se/attityd>> (2013-11-07).
- Nationalencyklopedin (2013) ”Skamsen” (elektronisk) <<http://www.ne.se/sok?q=skamsen>> (2013-11-13).
- Nationalencyklopedin (2013) ”Stämplingsteori” (elektronisk) <<http://www.ne.se/sok?q=st%C3%A4mplingsteori>>(2013-11-14):
- Prop. 1996/97:124 ”Ändring i socialtjänstlagen m.m.”
- Rauhut, Daniel (2002). *Fattigvård, socialbidrag och synen på fattigdom i Sverige 1918-1997.* Diss. Lund: Univ., 2002.
- Socialstyrelsen (2013). *Ekonomiskt bistånd års-statistik 2012. Belopp samt antal biståndsmottagare samt antal biståndshushåll.*
- Spicker, Paul (2011). *Stigma and social welfare.* London: Croom Helm.

- Starrin Bengt, Kalander Blomkvist Marina, Janson Staffan (2003). ”Socialbidragstagande och statusbunden skamkänsla – En prövning av ekonomi- sociala band modellen”. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 1, sid: 24-47.
- Statistiska Centralbyrån (2013) *Population: Befolkningen 2012, 16 år och äldre. Fördelning: Kommun i kombination med utbildningsnivå*. Uppgifterna är hämtade ur SCB:s register Befolkningens utbildning version 2013-01-01.
- Statistiska Centralbyrån (2013) (elektronisk) http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistikdatabasen/Diagram/?layout=chartViewLine&rxid=21cfe0b6-457c-4c14-9ccd-8257039b57ea (2013-11-28).
- Swärd, Hans & Egerö, Marie-Anne (red.) (2008). *Villkorandets politik: fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu*. 1. uppl. Malmö: Égalité.
- Trost, Jan & Hultåker, Oscar (2007). *Enkätboken. 3., [rev. och utök.] uppl.* Lund: Studentlitteratur.
- Ulmestig, Rickard (2007). *På gränsen till fattigvård?: en studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2007.
- Van Berkel, Rick & Hornemann Møller, Iver (2002) *Active social policies in the EU. Inclusion thought participation?* Bristol: Policy Press.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Walker, Robert L. (2005). *Social security and welfare: concepts and comparisons*. Maidenhead: Open University Press.

12. Bilagor

12.1 Enkät

Enkätundersökning

- Attityder till personer som får socialbidrag

Vi heter Emelie Olsson och Jenny Jansson och studerar till socionomer vid Lunds Universitet på Campus Helsingborg. Vi arbetar nu med vår c-uppsats och undersöker vilka attityder som allmänheten har till personer som får socialbidrag som idag kallas ekonomiskt bistånd eller försörjningsstöd. För att samla in material till vår uppsats gör vi denna enkätundersökning som vi hoppas att du vill delta i. Enkäten tar cirka 4 minuter att besvara. Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst avsluta din medverkan. Ditt svar är anonymt och kommer endast användas som material till denna uppsats. Om du har några frågor svarar vi gärna på dem.

Tack på förhand!

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Enkätundersökning

1. Kön: Man Kvinna

2. Ålder: _____

3. Vilken är din högsta utbildningsnivå?

Grundskola Gymnasium Universitet/Högskola

4. Vilka tror du är de **vanligaste förekommande** socialbidragstagarna? Kryssa i **max 3 alternativ**.

Sjukskrivna Studenter Missbrukare
 Ungdomar Arbetssökande Ingen av dessa alternativ
 Invandrare Ensamstående mödrar Det går inte att säga någon grupp

5. Vilka **krav** tycker du är **mest** rimliga att ställa på personer som får socialbidrag? Kryssa i **max 3 alternativ**.

Inte ha några ekonomiska tillgångar Sköta sin hygien
 Inte ha någon annan som kan försörja dem Aktivt söka arbeten
 Vid behov ska delta i SFI (Svenska för invandrare) Tidigare betalt skatt
 Vid ett missbruk, kunna krävas på nykterhetsintyg Inte ha några krav på sig alls

6. Vad är din spontana tanke, tycker du att beloppet för socialbidrag är:

För lågt Lagom För högt

7. Tycker du att det ska ställas olika krav för att få socialbidrag beroende på ålder?

Ja Nej Har ingen uppfattning

8. Tror du att det är för lätt eller för svårt att få socialbidrag?

För lätt Lagom För svårt

9. Tror du att fusk inom socialbidrag är vanligt eller ovanligt?

- Vanligt Ovanligt
-

10. Vad tror du att ett långvarigt (mer än 10 månader) socialbidragstagande **huvudsakligen** kan bero på? Kryssa i **max 3 alternativ**.

- Brist på arbeten på arbetsmarknaden Lathet Ohälsa
 Bristande kunskaper i svenska språket Missbruk Utförsäkring
 Svårt att komma in på utbildning Arbetslöshet Annat
-

11. Tror du det är vanligt eller ovanligt att människor ser ner på de som får socialbidrag?

- Vanligt Ovanligt
-

12. Hur tror du det hade känts för dig om du var tvungen att söka socialbidrag?

- Mycket bra Bra Varken bra eller dåligt Dåligt Mycket dåligt
-

13. Om du levde på socialbidrag tror du att du hade skämts över att berätta det för andra?

- Ja Nej
-

14. Vad tror du är den **huvudsakliga** anledningen till att personer får socialbidrag?

- Individuella faktorer Samhällsfaktorer
-

15. Anser du att personer som inte klarar sin egen försörjning får skylla sig själva?

- Ja Nej Delvis Har ingen uppfattning
-

Stort tack för din medverkan!

12.2 Svarsfrekvensen i enkätundersökningen

1. Kön:

Män: 69 st. Kvinnor: 73 st.

2. Åldersgrupper:

18-39 år: 58 st. 40-64 år: 44 st. 65 år och uppåt: 35 st.

3. Vilken är din högsta utbildningsnivå?

Grundskola: 28 st. Gymnasium: 55 st. Universitet/Högskola: 59 st.

4. Vilka tror du är de vanligaste förekommande socialbidragstagarna?

Sjukskrivna: 62 st. Studenter: 7 st.
Missbrukare: 60 st. Ungdomar: 30 st.
Arbetsökande: 64 st. Ingen av dessa alternativ: 0 st.
Invandrare: 83 st. Ensamstående mödrar: 50 st.
Det går inte att säga någon grupp: 14 st.

5. Vilka krav tycker du är mest rimliga att ställa på personer som får socialbidrag?

Inte ha några ekonomiska tillgångar: 84 st.
Sköta sin hygien: 8 st.
Inte ha någon annan som kan försörja dem: 45 st.
Aktivt söka arbeten: 102 st.
Vid behov ska delta i SFI: 62 st.
Tidigare betalt skatt: 12 st.
Vid ett missbruk, kunna krävas på nykterhetsintyg: 42 st.
Inte ha några krav på sig alls: 7 st.

6. Vad är din spontana tanke, tycker du att beloppet för socialbidrag är:

För lågt: 69 st. Lagom: 64 st. För högt: 4 st.

7. Tycker du att det ska ställas olika krav för att få socialbidrag beroende på ålder?

Ja: 52 st.

Nej: 57 st.

Har ingen uppfattning: 32 st.

8. Tror du att det är för lätt eller för svårt att få socialbidrag?

För lätt: 24 st.

Lagom: 80 st.

För svårt: 32 st.

9. Tror du att fusk inom socialbidrag är vanligt eller ovanligt?

Vanligt: 93 st.

Ovanligt: 49 st.

10. Vad tror du att ett långvarigt (mer än 10 månader) socialbidragstagande huvudsakligen kan bero på? Kryssa i max 3 alternativ.

Brist på arbeten på arbetsmarknaden: 91 st.

Lathet: 33 st.

Ohälsa: 59 st.

Bristande kunskaper i svenska språket: 45 st.

Missbruk: 47 st.

Utförsäkring: 44 st.

Svårt att komma in på utbildning: 11 st.

Arbetslöshet: 52 st.

Annat: 7 st.

11. Tror du det är vanligt eller ovanligt att människor ser ner på de som får socialbidrag?

Vanligt: 125 st.

Ovanligt: 16 st.

12. Hur tror du det hade känts för dig om du var tvungen att söka socialbidrag?

Mycket bra: 0 st.

Bra: 3 st.

Varken bra eller dåligt: 19 st.

Dåligt: 54 st.

Mycket dåligt: 66 st.

13. Om du levde på socialbidrag tror du att du hade skämts över att berätta det för andra?

Ja: 95 st. Nej: 44 st.

14. Vad tror du är den huvudsakliga anledningen till att personer får socialbidrag?

Individuella faktorer: 79 st. Samhällsfaktorer: 54 st.

15. Anser du att personer som inte klarar sin egen försörjning får skylla sig själva?

Ja: 2 st. Nej: 63 st. Delvis: 70 st. Har ingen uppfattning: 7 st.
